

DISTINGUISHED SCHOLARS LUNCH & LEARN SERIES

at the Boca Raton Synagogue

Wednesday, November 23, 2011

26 Cheshvan 5772

*Free Will Versus Determinism:
Who's Really Calling the Shots*

Rabbi Efrem Goldberg

reg@brsonline.org

Recommended Reading...

Books –

1. *B'tach Ba'Shem*, Dovid Rozen, Yerushalayim 5749 (1988)
2. *Emunah U'Bitachon*, Chazon Ish (R' Avraham Yeshayahu Karelitz), translated by Yakov Goldstein
3. *Sifsei Chaim* volume II, R' Chaim Friedlander, translated by R. Yehudah Bulman as Faith & Divine Providence, 2008
4. *Hashgachah Pratis*, R' Aryeh Leibowitz, 2009

Articles - (I am happy to send you any of the below. Please contact Linda@brsonline.org)

1. "Bittachon: Trust in God," Rav Aharon Lichtenstein, By His Light, Chapter 7
2. "Ha'im Kol Iruah Michuvan Mi'Shamayim," Rav Shmuel Ariel, Tzohar vo. 1
3. "Miracles and the Natural Order in Nahmanides," Dr. David Berger
4. "Does Jewish Law Express Jewish Philosophy? The Curious Case of Theodicies," Dr. David Shatz
5. "Divine Providence – Goals, Hopes and Fears, Davit Guttmann, Hakirah vo. 5
6. "On Divine Omnipotence and its Limitations," Yitzhak Grossman, Hakirah vo. 2
7. "The Limits of Prayer: A Rabbinic Discussion," Dr. Gerald Blidstein, Judaism 1966

MISHNA (16)

Mishnah At four junctures during the year the world is judged: על בִּקְשָׁה - on Pesach for the grain, on Shavuot for the fruit of the tree, on Rosh Hashanah all who come to the world [i.e. all men] pass before Him like bnei maron, [1] as it is stated: Who fashions their hearts together, Who understands all their deeds, [2] and on the Festival [of Succos] they are judged for the water. [3]

TALMUD (2) נ"ח (16)

The Gemara asks:

לא רבי מאיר - Who is the Tanna of our Mishnah? - It is in accordance with neither R' Meir nor R' Yehudah nor R' Yose nor R' Nassan. For it was taught in a Baraisa: הכל נידונים בראש - ALL matters ARE JUDGED ON ROSH HASHANAH וגור דין - AND THEIR DECREE IS SEALED ON YOM KIPPUR - these are THE WORDS OF R' MEIR. - רבי יהודה אומר - R' YEHUDAH SAYS: הכל נידונים בראש השנה - ALL matters ARE JUDGED ON ROSH HASHANAH AND THEIR DECREE IS SEALED EACH AND EVERY ONE IN ITS proper TIME: ON PESACH FOR THE GRAIN, ON SHAVUOS FOR THE FRUIT OF THE TREE, ON THE FESTIVAL [of Succos] THEY ARE JUDGED FOR THE WATER, ואדם נידון בראש - AND MAN IS JUDGED ON ROSH HASHANAH וגור דין שלו - AND HIS DECREE IS SEALED ON YOM KIPPUR. - רבי יוסי אומר - R' YOSE SAYS: אדם נידון בכל יום - MAN IS JUDGED EVERY DAY, AS IT IS STATED: YOU INSPECT HIM EVERY MORNING. [1] - רבי נחמן אומר - R' NASSAN SAYS: אדם נידון בכל שעה - MAN IS JUDGED EVERY MOMENT, AS IT IS STATED at the end of that same

The Gemara returns to the subject of when the judgment of man takes place:

במאן מצינן האידיא אקצירי - Rav Yosef said: - אמר רב יוסף - In accordance with whose opinion do we pray daily nowadays for the sick and the weak? [16] - במאן כרבי יוסי - In accordance with whose opinion? In accordance with R' Yose. [16]

The Gemara gives an alternative reason to pray:

ואם תרצה, אומר: ואיבעית איתא לעולם כרנן - And if you prefer, say: Actually we pray daily in accordance with the Rabbis, - וכרבי יצחק - and in accordance with [the statement] of R' Yitzchak, - ואמר רבי יצחק - for R' Yitzchak said: יפה צעקה לאדם - CRYING OUT in prayer IS BENEFICIAL FOR A PERSON בין קודם גור דין בין לאחר גור - BOTH BEFORE AND AFTER THE DECREE is issued. [20]

CHAFETZ CHAIM - R' YISRAEL MEIR KAGAN (1828 - 1933) (16) ב"מ (16)

The Gemara states that a person's income is determined on Rosh HaShanah. Rashi explains: 'And he must be cautious not to spend excessively because he will only be given what was fixed for him.' This is a great moral lesson for our generation, because due to our great sins, many people violate Rashi's comments and don't pay attention to their expenditures and don't avoid excessive spending. There have been many victims of this terrible practice that eventually brings people to theft and corruption and to great embarrassment.

* ואל תעצם בהוצאת יום טוב. אבל בשאר הימים צריך כל אדם לעצום בהוצאותיו [טור]. ומקורו מהא דאיתא בגמרא 'מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה' וכו', ופרש רש"י, לומר מלפניו ויצאה מרבה, שלא יוסיפו לו אלא מה שצדקו לו, עד כאן לשונו. וזהו חובת מרבה על זמנו, שבעונותיו הרבים נרבה צדקו עובדין על זה ולא ישימו לב אף להתנהג בהוצאות ביתם להרחיק דברים המותרים, ורבים חללים הפילה הנתינה הרעה הזו, שמיבאה את האדם לבסוף על ידי גול נחמס וגם להרבה וכלמה. ונרבה סבות יש שגורמים להנתינה רעה הזו, והסבה הגדולה שבעלן הוא על ידי הנשים שבעמן כלוח ואינו רואה העולה, ואשרי למי שיאמץ לבבו ולא ישיגם לפתויות ונהל הוצאות ביתו בהשבון קפי ענה חנותו ולא יתיר. וענן בהנחם שפה ימים פרום ה מה שמבקני קנה:

כמאן מצלינן האירנא וכי'. וא"ת חיפוק³² ליה
אמאי מצלינן האירנא רפאנו ה' ונרפא וכוליה
תפלת י"ח³³. וי"ל להחם כיון דצרכי רכים לכ"ע
מצלינן להו, ברזד דין דצבור מקרע, אבל דיחיד
הוא דקשיא ל³⁴. ואטיקנא דאפי' חימא כרבנן,
וכי'³⁵ יצחק דאפילו ביחיד יפה צעקה אף לאחר
גזד דין³⁶. והאי אוקמתא עיקר, והכי סוגיין בכל
דוכתא דתלמודא, דאע"ג דלית הלכתא כר' יוסי,
והכי מנהגא דעלמא.

והוא דמצלינן אקצירי ואמרעי דוקא כחול, אבל בשבת לא מצלינן אלא במסוכן ליומו, כדכתיב: כבענינות³⁷ בס"ד.

והוא דאמרין דאדם נידון בר"ה וגזר רין שלו נחתם כיי"ה, יש לשאול מה הפרש יש בין רין נחתמה, דהא סתם נידון היינו לומר פלוני זכאי פלוני חייב, וי"ל דברר³⁸ רואין את דינו אם הוא זכאי או חייב ואומר³⁸ כך וכך היה חייב, אבל אין גוזרין עליו להענישו כדינו עד יי"ה.

כמאן מצליח הדינא אקצירי
ואמריש כרבי יוסי, וא"ת
לרבנן גמי מן מצליחן רפאנו
ולרבנן השנים עוד (א) דמי יהודה
לדמור ככא חסד קדון גמור (ב) גמור דמי
שטון נחמס ציוה"כ הא חמר" (ג) כס"ק
שטבא (ד) (י:): הנהנא בלקק חמולה
אומר המקום ירחם עליך ועל חולי
אומר יסורא ואומר ר"ח שאלא ירחם
ידעא לא מצליחן אלא לרי יוסי אכל
שימפאש מצליחן אריבא דכזי ענמא
דמתי יסא גמור מתי ימפאש לא גמור
ואומר ברם חסדן מן מנפאש (ה)
דף מט.): חזק דרבי יוסף קטירי קטירי
מונחא מרמי רבנן והשחא מצליחן
אקצירי שימפאש (ו) ואמריש הינו
רבנא שאלא יתלו (ז) ומה שמפסללן
בצרכא השנים הינו דלקמן בשדקין
(ח) (י:): שאס ספקו באמיס מועטין
שויירס המקום באמיס ועוד ר"ל
בתפאלי דרביס שאמי גמור דמי
אקצע דלקמן (ט) והיא דשנא
דרי יהודה ינוי שני יעס כהאי גוונא
דדמיא לרביס דהוא מצלי כהדיס
על כל מוסיס:

(1316) (1317)
[מט, ע"ב] אע"פ שאמרו שבראש השנה בני
אדם גידונים על גופם בחייהם ובמותם בעוני
ובצער בהפסד ובריוח, אל יתיאש אדם מן
התפלה ומן התשובה בכל יום, שאף גזר דינו
של אדם נקרא בתשובה וברוב תפלה, ואין
הפרוד נעל כפניהם לעולם, וכל שכן שקצת
בדוליהם⁴³ אמרו אדם נידון בכל יום, והכל
אמת למבינים, ואע"פ שאמרו כמאן מצלינן
האינא אקצירי ואמרי' כמאן כרבי יוסי דאמח
אדם נידון בכל יום, דאי לרבנן הואיל ואדם
נידון בראש השנה לא מצלינן דמאי דהוה
זוה, פרשוה בתפלת אחרים עליהם, ואף זו
לדעתי בתפלה כללית לכלם, אבל תפלת עצמו
או אף תפלת אחרים על איזה פרט⁴⁴ א לדעתי
אף לרבנן כן, אפילו חרב מונחת על צוארו
של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים⁴⁵, ופירוש
צירי חולים המושלים על ערשותיהם, ומריעי

An alternative answer:

מַעֲשֵׂה דְלֵאָה בְּתוֹךְ – Or, if you prefer, say: – אֶרְבָּעִים יוֹם הָיָה – This incident involving Leah took place within the first forty days of her pregnancy. During this period, the gender of the embryo is not yet determined, בְּדִהְיוֹתָ – as it

was taught in a Baraisa: שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרָאוּשִׁים – THE FIRST THREE DAYS after relations, וְיִבְקֹשׁ אָדָם רַחֲמִים שְׁלֵא וְיִסְרֹחַ – A MAN SHOULD REQUEST Heavenly MERCY THAT [HIS SEED] SHOULD NOT PUTREFY. Rather, it should unite with the egg and begin to develop into an embryo.^[20] מִשְׁלֹשָׁה יוֹד אַרְבָּעִים – FROM THREE UNTIL FORTY days, וְיִבְקֹשׁ רַחֲמִים שִׁיְהֵא זָכָר – HE SHOULD REQUEST MERCY THAT [THE EMBRYO] DEVELOP INTO A MALE fetus.^[21] מֵאַרְבָּעִים יוֹם וְעַד שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים – FROM FORTY DAYS UNTIL THREE MONTHS, וְיִבְקֹשׁ רַחֲמִים שְׁלֵא סַנְדָּל – HE SHOULD REQUEST MERCY THAT IT SHOULD NOT BECOME A SANDAL.^[22] מִשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וְעַד שֵׁשׁ חֳדָשִׁים – FROM THREE MONTHS UNTIL SIX months, וְיִבְקֹשׁ רַחֲמִים שְׁלֵא וְהָא נֶפֶל – HE SHOULD REQUEST MERCY THAT IT SHOULD NOT BE A NONVIABLE FETUS. מִשְׁשֵׁה יוֹד יִבְקֹשׁ רַחֲמִים שִׁיְצֵא בְּשָׁלוֹם – FROM SIX UNTIL NINE months, תִּשְׁעָה יָמִים וְיִבְקֹשׁ רַחֲמִים שִׁיְצֵא בְּשָׁלוֹם – HE SHOULD REQUEST MERCY THAT IT EMERGE SAFELY.

וַיְהִי־כֵן כִּי־אָף עַל־הַיּוֹשֵׁבֶת עַל־הַמִּשְׁכָּב וְכוּלֵּי הַהִשְׁתַּמְנוֹת
הַדָּא הוּא דְּמַתִּיב (ירמיה יח, ו) 'הַכִּיּוֹצֵר הַזֶּה לֹא אוֹכֵל
לַעֲשׂוֹת לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל הִנֵּה כַחֲמֵר בְּיַד הַיּוֹצֵר בֵּן אֲמָם
בְּיַד בֵּית יִשְׂרָאֵל מִה יוֹצֵר הַזֶּה לְאַחֵר שֶׁיּוֹצֵר אֶת הַכֹּד
שׁוֹכְרוֹ וְעוֹשֶׂה אֹחֵד אָף אֲנִי עוֹשֶׂה בֵּן אֶפְלוֹ עַל הַמִּשְׁכָּב

שם כמאן מצליבן האידנא אקאירי ומייני כמאן בר' יוסי. הקשו
התוספות ז"ל לרובן מי לא מצלינן רפאינו וברכת השנים, עיין
שמונראהליבס' ודאמרו ברוחנינו' לנלקמן יע' דרשה יחברא שהשנה
רשעים ופסקו עליהם גשמים מעטים ואחר כך חזרו בהם להוסיף
אי אפשר אלא שמורידן בזמנם על הארץ הצריכה וכן הוא להפך,
ולכן גם לרובן מברכין ברכת השנים לומר אם נגזר טל ומטר מועט
יורידם באופן שתתברך בהם הארץ שיתעילו כמרכבה. וכן רפאינו
אם נגזר עליהם חולי יקדים הקב"ה רפואה למכה שיתן כח
ובריאות בגוף שאז החולי הנגזר לבא עליי אינו עושה בו רושם
כפי שזכר, כמי שזורק אבן על ברזל ולא כזורק אבן על זכוכית או
חרס ועל זה מתפללין רפאינו לרובן:

AND AFTERWARDS SHE BORE A DAUGHTER (xxx, 21). We learned³: If, for instance, one's wife is pregnant and he prays, 'May it be Thy will that my wife bears a son,' it is a vain prayer. The School of R. Jannai said: This was taught of one who is actually about to give birth.⁴ R. Judah b. Pazzi said: Even when she is actually about to give birth [the sex] can be changed, as it is written, *O house of Israel, cannot I do with you as this potter? saith the Lord. Behold, as the clay in the potter's hand, so are ye in My hand, O house of Israel* (Jer. xviii, 6): (just as a potter can break a cruse after he has made it and make something else, so can I do likewise even at the hour of birth).⁵

(10) TALMUD YERUSHALMI ירושלמי (פ'א) (א'ב)

Rabbi Shimon ben Yochai and Rabbi Elazar, his son, hid in a cave for thirteen years during a period of persecution, and they [sustained themselves by] eating inferior dried-out carob³ until their skin became like a *chaludah* [i.e., dried out and cracked]. After thirteen years they exited and sat at the entrance of the cave. They saw a hunter hunting birds. When Rabbi Shimon would hear a heavenly voice declare, "Free! Free!" [the bird] would escape [from the hunter's trap]. When he would hear the heavenly voice declare, "Death" [the bird] would be trapped and captured. [Rabbi Shimon] proclaimed [that these heavenly voices serve to teach] that "even a bird isn't captured without a [decree] from heaven; how much more so, the life of a person."⁴

יוסף נדר ישכנו נחשוכן הוות ליה (א) ר"ש בן...
יוז עביר סמיר במערה חלה עשר שנים במערה
ודובין דתרוסה עד שתעלה גופו חלודה לסוף חלה
עשר שנים אמר לונה נפיק חמי מה קלא עלמא
נפיק ויחייב ליה על פומא דמערה חמא חר ציור
ציור ציורין פרס מצורתי שמע ברת קלא אמרה
(ג) דיסום ואישתויב ציור אמר ציור מבלעדי
שמיא לא יכדא כ"ש בר נשא כד חמא דשרבן
מילימא אמר ניהות ניהמי בהרין דימסין דשכריא
אמר ציורין אנו לעשות חמנה כמו שעשו אבותינו

(12) TALMUD ל"א (חולין ז')

אין אדם נוקח אצבעו - And R' Chanina said: אין אדם נוקח אצבעו - A person does not stub his toe down below, on Earth,

unless they have first decreed^[30] this upon him from Above.^[31] מ"ה מ"צרי-נבך - unless they have first decreed this upon him from Above.^[30] As it is stated: By Hashem are a strong man's footsteps established.^[32] - And it is further stated: And what does a man understand about his path?^[33]

The Gemara cites a similar teaching concerning a stubbed toe: R' Elazar said: Blood of a stubbing atones like blood of an *olah* offering. Rava said: This applies to a stubbing of the big toe of the right foot and to the second stubbing,^[34] and provided that it occurs as one is on his way to perform a matter of a mitzvah.^[35]

(11) TALMUD ל"א (ערכין ז')

I.e. even a smaller affliction is considered suffering. אקילו - For example, even if they intended to mix one's wine in hot water, but instead they mixed it in cold water for him, - or they intended to mix his wine in cold water, but they mixed it in hot water for him, that is classified as suffering. And yet you say that all this (i.e. a new garment that does not fit) is the minimum?

Another example of minimal "suffering": Mar the son of Ravina said: Even if his shirt was reversed.^[34]

Another example: or, as some say, Rav Chisda, or, as some say, R' Yitzchak, or, as some say, a Tanna taught: It is considered suffering even if one extended his hand into a purse to take out three coins, and only two came up in his hand.^[35]

(14) TALMUD ז"א (כרמא יו)

Rav Huna said in the name of Rav who said in the name of R' Meir, and so has a Baraisa taught in the name of R' Akiva: A PERSON SHOULD ALWAYS BE ACCUSTOMED TO SAY: WHAT- EVER THE MERCIFUL ONE DOES, HE DOES FOR THE BEST.

(13) TALMUD ל"א (א"ג ב')

One Friday evening at twilight, he saw that his daughter was sad. - why are you sad? - She replied to him, "I mistook a container of vinegar for a container of oil, and I poured the vinegar into the lamp and lit the Sabbath light with it."^[3] - My daughter, what does it matter to you? - The One Who commanded oil to burn, command vinegar to burn as well. - A Tanna taught: (THE LAMP) CONTINUED TO BURN THE ENTIRE DAY of the Sabbath UNTIL THEY TOOK FROM IT THE FLAME FOR HAVDALAH at the conclusion of the Sabbath.^[36]

BEREISHI 15 (כ"ה) - אלהים ויחזקאל

²⁹ They came to Jacob their father in the land of Canaan and they told him of all that had happened to them, saying: ³⁰ "The man, the lord of the land, spoke harshly to us and considered us as if we were spying out the land. ³¹ But we said to him, 'We are truthful men: We have never been spies! ³² We are twelve brothers, sons of our father. One is gone and the youngest is now with our father in the land of Canaan.' ³³ Then the man, the lord of the land, said to us, 'By this I will ascertain whether you are truthful people: One of your brothers, leave with me; and what is needed for the hunger of your households take and go. ³⁴ And bring your youngest brother to me so I will know that you are not spies, but truthful people. I will restore your brother to you and you will be free to circulate about the land.' "

³⁵ Then, as they were emptying their sacks, behold! — every man's bundle of money was in his sack. When they and their father saw their bundles of money, they were terrified. * ³⁶ Their father Jacob said to them, "I am the one whom you bereaved! Joseph is gone, Simeon is gone, and now you would take away Benjamin? Upon me has it all fallen!"

³⁷ Then Reuben told his father, saying, "You may slay my two sons if I fail to bring him back to you. Put him in my care and I will return him to you."

³⁸ But he said, "My son shall not go down with you, for his brother is dead and he alone is left. Should disaster befall him on the journey which you shall take, then you will have brought down my hoariness in sorrow to the grave."

ויבאו אל יעקב אביהם ארצה
ל כענין ויגידו לו את כל הקרת אתם לאמר: דבר האיש אדני הארץ
לא אתנו קשות ניתן אתנו כמרגלים את הארץ: ונאמר אליו בני אנהנו
ל לא היינו מרגלים: שנים עשר אנהנו אחים בני אבינו האחד אינו
ל והקטן היום את אבינו בארץ כענין: ונאמר אלינו האיש אדני הארץ
ל בואת אדע כי בני אדם אתם אחיכם האחד הניחו אתי ואת רעבון
ל פתיכם קחו ולכו: והביאו את אחיכם הקטן אלי ואדעה כי לא
ל מרגלים אתם כי בני אדם אתם את אחיכם אתן לכם ואת הארץ תסחרו:
ל ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור פספסו בשקו ויראו את
ל צרות פספיהם המה ואביהם ויראו: ונאמר אליהם יעקב אביהם
ל אתי שפלתם יוסף אינו ושמעון אינו ואת בנימין תלכו עלי הו
ל כלנו: ונאמר ראובן אל אביו לאמר את שני בני תמית אם לא
ל אביאנו אליך תנה אותו עלי נאני אשיבנו אליך: ונאמר לא ירד בני
ל עמכם כי אחיו מות והוא לבדו נשאר וקצאנו אסון בדרך אשר
ל תלכו: ויהי ויהי את שני בני: ויגדו שאלה:

DEVARIM 16 (כ"ה) - דברים (כ"ה - ז)

אליהם ההלך עמכם להלחם לכם עם אֲבוֹתֵיכֶם להושיע אתכם: ודברו
השטרים אל העם לאמר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית־חֹדֶשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ
י ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחננו: ומי־הָאִישׁ אֲשֶׁר
י נטע כרם וְלֹא חֲלָלוֹ ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר
י יסלנו: ומי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקָחָהּ ילך וישב לביתו פן
י ימות במלחמה ואיש אחר יקנה:

⁵ Then the officers shall speak to the people, saying, "Who is the man who has built a new house and has not inaugurated it? Let him go and return to his house, * lest he die in the war and another man will inaugurate it. ⁶ And who is the man who has planted a vineyard and not redeemed it? Let him go and return to his house, lest he die in the war and another man will redeem it. ⁷ And who is the man who has betrothed a woman and not married her? Let him go and return to his house, lest he die in the war and another man will marry her."

TALMUD 17 (כ"ה) - אבא רבא

בל Rav and Shmuel both say: רב ושמואל דאמרי תרניהו
If someone is lax about the meal following bloodletting, then
- מקילין לו מונוטיו מן השמים - then from the Heavenly [court] they are lax about supplying his provisions, and for they say, "If he does not show concern for his own life, shall I show concern for him?"

TALMUD 18 (כ"ה) - אבא רבא (קמ"ד):

How is it that a person can become sick through his own negligence? Is not sickness decreed by Heaven upon a person? - בדרבי חנינא - It can indeed be a person's own fault, as [a teaching] of R' Chanina tells us. אמר
ול בדי שמים חזק מצוים פחים - For R' Chanina said: - Everything is in the hands of Heaven except for cold drafts. (18)
ואמר: צוים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם. (18)
- For it is stated: Cold drafts are snares in the way of stubborn person; one who guards his soul will distance himself from them. (18)

TOSAFOT 19 (כ"ה) - אבא רבא

חזין תלמי מרס. דהייט
קור וחוס מרסמט
ברית מסכת ט"ו (דף ג' וס')
והא דאמרין בהמקבל (בגל משיב)
דף קנ: וסבור ב' מן כל חולי ו
זכר הכי מירושל שיתן לך רעת
לסמור מן האיה לית לך כגד ללבוש
(ח) ובידשמוי אחר שאנוניטום היה
ט לילך בדרך אחר ליה לרבי עלי
עלי אחר ליה יהא רעוא דתשחויב
מן גמחא אחר ליה דא לטחא בתמיה
יחיד חזי כסו ולגחא אולגא חיל
יהא רעוא דתשחויב מן שרבל אחר
ליה הא חזי לטחא דחויב ואין נסתר
מתמח:

(21) TALMUD נח' ערודת נרה (21)

Gemara The Gemara cites a Baraisa that elaborates upon the debate cited in the Mishnah:

שאלו פלוסופין את - The Rabbis taught in a Baraisa: THE PHILOSOPHERS ASKED THE ELDERS, i.e. the Jewish Sages, IN ROME: IF YOUR GOD IS NOT FAVORABLY DISPOSED TOWARD AN IDOL, WHY DOES HE NOT GET RID OF IT? [THE JEWISH SAGES] REPLIED TO THE [PHILOSOPHERS]: IF THEY WOULD WORSHIP SOMETHING THAT THE WORLD HAS NO NEED FOR, HE WOULD INDEED GET RID OF IT; HE WOULD INDEED GET RID OF IT; but BEHOLD THEY WORSHIP THE SUN, THE MOON, THE STARS, AND THE CONSTELLATIONS; SHOULD HE DESTROY THE WORLD BECAUSE OF THE FOOLS? - RATHER, God allows THE WORLD TO FUNCTION ACCORDING TO ITS NATURAL ORDER,

AND THE FOOLS WHO HAVE ACTED CORRUPTLY WILL ULTIMATELY HAVE TO GIVE AN ACCOUNTING for their sins.^[34] - YET ANOTHER EXAMPLE of this policy of non-intervention: CONSIDER a person WHO STOLE A SE'AH OF WHEAT. [AND [PROCEEDED TO] SOW [THE WHEAT] IN THE GROUND; IT STANDS TO REASON THAT God should NOT allow [THIS WHEAT] TO SPROUT; yet, we know that it does.^[35] - RATHER, the explanation is that God desires THE WORLD TO FUNCTION ACCORDING TO ITS NATURAL ORDER,^[36] AND THE FOOLS WHO HAVE ACTED CORRUPTLY WILL ULTIMATELY HAVE TO GIVE AN ACCOUNTING for their sins. - YET ANOTHER EXAMPLE of this policy: CONSIDER a person WHO COHABITED WITH HIS FELLOW'S WIFE; IT STANDS TO REASON THAT God should NOT allow her TO BECOME PREGNANT; yet, we know that there are many instances of illicit relations that result in a pregnancy. - RATHER, God's will is that THE WORLD should FUNCTION

AND THE IMBECILES WHO HAVE ACTED CORRUPTLY WILL ULTIMATELY HAVE TO GIVE AN ACCOUNTING for their sins.^[37]

(22) TALMUD נח' ערודת נרה (22)

¹ Halleluyah! Give praise, you servants of HASHEM; praise the Name of HASHEM! ² Blessed be the Name of HASHEM, from this time and forever. ³ From the rising of the sun to its setting, HASHEM's Name is praised. ⁴ High above all nations is HASHEM, above the heavens is His glory. ⁵ Who is like HASHEM, our God, Who is enthroned on high - ⁶ yet deigns to look upon the heavens and the earth? ⁷ He raises the needy from the dust, from the trash heaps He lifts the destitute, ⁸ to seat them with nobles, with the nobles of His people. ⁹ He transforms the barren wife into a glad mother of children. Halleluyah!

(23) TALMUD נח' ערודת נרה (23)

אשרי הגוי אשר יהיה אלהיו העם ו בחר לגלות לו משמים הבית יהיה ראיה את כל בני האדם ממבון שבתו השגים אל כל ישרי הארץ היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם אין המלך נושע ברכי חיל גבור לא ינצל ברכי בנה שער הסוס לתשועה וברך חילו

(24) TALMUD נח' ערודת נרה (24)

שלוהי מנה - But R' Elazar has said: Those sent to perform a mitzvah are not harmed.^[2] - ? -

The Gemara answers:

It is different where harm is likely. That is, if the danger is likely to occur (as it is in this case), even a person engaged in a mitzvah will not necessarily be protected.

(25) TALMUD נח' ערודת נרה (25)

Alternatively, as in the case of that dilapidated wall in Nehardea, which Rav and Shmuel would not pass beneath, i.e. directly alongside of it, - even though the wall had stood in its place in that condition for thirteen years.^[1] - One day, Rav Adda bar Ahavah came by there. - Rav Adda bar Ahavah came by there. - As they were walking, Shmuel said to Rav: "Let us go, master, and detour around the wall as we always do," so as not to pass beneath the dangerous wall. - [Rav] said to [Shmuel]: "We need not do so today, - because Rav Adda bar Ahavah is with us, whose merit is great, - and I am therefore not afraid of the wall falling on us while he is with us."

TEHILLIM

אב הללו עבדי יהוה הללו את שם יהוה יהי שם יהוה מברך גי מעלה ועד עולם ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יהוה: הם על- ה כל גוים יהוה על השמים כבודו: מי ביהוה אל תינו המגביה לשבת: וי המשפיל לראות בשמים ובארץ: מקימי מעפר הל מאשפת ירים חט אכיון: להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו: מושיבי עקרת הפית אם- הבנים שמחה הללויה:

¹⁰ HASHEM annuls the counsel of nations, he thwarts the designs of peoples. ¹¹ The counsel of HASHEM will endure forever, the designs of His heart from generation to generation. ¹² Praiseworthy is the nation whose God is HASHEM, the people He chose for His own heritage. ¹³ From heaven HASHEM looks down, He sees all mankind. ¹⁴ From His dwelling place He overrules all inhabitants of the earth. ¹⁵ He Who fashions their hearts together, Who comprehends all their deeds. ¹⁶ A king

(1270-1194) R' MOISe b. NACHMAN (25) רמב"ן (1194-1270)

[Ramban now begins a lengthy discussion of the unique importance of the Exodus, explaining why the Torah gives us so many mitzvos to commemorate that event. He ultimately expounds on the underlying purpose of all the mitzvos, and of Creation itself:]

Now I shall tell you a general principle regarding the explanation of many commandments. *הנה מעת היות עבודה זרה בעולם מימי אנוש החלו הדעות* - Now, from the time idolatry came into being in the world, i.e., from the days of Enosh,⁷⁴ views regarding the authentic principles of faith began to be corrupted by people. Some of them denied the fundamental belief in a Creator and said that the world is eternally ancient;⁷⁵ *they denied Hashem and said, "He exists not!"*⁷⁶ *ומהם מכחישים בידועהו הפקטים אמרו "איכה ידע אל ויש דעה"* - Some of them deny [God's] knowledge of the particulars of human events; *they say, "How can God know? Is there knowledge in the Most High?"*⁷⁷ *ומהם שוודו בידועהו ומכחישים* - And some of them admit to God's knowledge of world events but deny His supervision of them,⁷⁸ *and thus in their minds "making man like the fish of the sea"*⁷⁹ in that God does not oversee them and there is no punishment or reward for them for their deeds;⁸⁰ *and they say, "Hashem does not see us; Hashem has forsaken the land."*⁸¹ However, when God favors a group or an individual and performs a wonder for them involving an alteration of the world's usual course and natural law, *the negation of all these heretical views is made clear to all,* *בי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו.*

*for the supernatural wonder indicates that the world indeed has a God, Who originated it ex nihilo, knows all, and oversees all that occurs within it, and is all-powerful.*⁸² *And when that wonder is furthermore publicly declared beforehand through a prophet, the truth of the principle of prophecy is made clear by it as well,* *namely, "that God will speak to a person"*⁸³ *and "reveal His secret to His servants the prophets,"*⁸⁴ *ותתקנים עם זה* - and with acknowledgment of this principle the entire Torah is sustained.⁸⁵

[Ramban concludes his discourse by explaining the enduring lesson of the manifest wonders of the Exodus:]

Through recalling and acknowledging the great, manifest miracles of the Exodus a person ultimately acknowledges the hidden miracles of everyday life,¹⁰⁶ which are the foundation of the entire Torah.¹⁰⁷ *שאין* - For a person has no share in the Torah of Moses our Teacher unless he believes that all our affairs and experiences are miracles, *that there is no element of nature and "the ordinary course of the world" in them at all, whether regarding the community or the individual.*¹⁰⁸ *אם יעשה המצות ויעליהו שכר, ואם יעבור עליהו יכריהו ענשו* - Rather, if one observes the commandments his reward will bring him success, and if he transgress them his punishment will destroy him - *all by the decree of the Most High,*¹⁰⁹ as I have already mentioned.¹¹⁰ *ותתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים* - And the hidden miracles, the vehicles of this reward and punishment, can be more clearly recognized as regards the affairs of a community,¹¹¹ *כמו שכתוב* - as appears in the predictions of the Torah in the matter of the blessings and the curses, as it is written (Deuteronomy 29:23-24): *"ואמרו על אשר עזבו"* - *And all the nations will say, "For what reason did HASHEM do so to this land ...?"* *And they will say, "Because they forsook the covenant of HASHEM, the God of their forefathers."* - Here Scripture is foretelling that the matter will become known to all the nations, viz., that it - the devastation and desolation of Eretz Yisrael - is from God, as their punishment for forsaking His covenant.¹¹² *ואמר בקיום:* - And it stated similarly regarding the fulfillment of the commandments (Deuteronomy 28:10): *Then all the peoples of the earth will see that the Name of HASHEM is proclaimed over you,*¹¹³ *and they will revere you.* - *ועוד אפשר זה בעצרת האל.* I shall explain this further, with God's help.¹¹⁴

אמר המחבר: דבר ברור וידוע, כי האמונה בידעת האל יתברך * מיני השפלים ואישיהם * והשגחתו בכללם ובפרטם, פנות * גדולות מתורת משה רבינו ע"ה, כי הכופר אשר יאמר, כי אין הבורא יודע אישי השפלים והשגחתם, כופר בתורה בכללה * וכן הכופר בהשגחה * שיאמר שאין הבורא משגיח על בני אדם אם יעשו טובה או רעה, ואם ישיגם ריוח והצלח או צער ואסון — הכל מקרה הוא להם, לא בחפץ אלוה ולא בכונתו להם, גם לזה אין לו חלק לעולם הבא, ולא זכרון וצדקה בתורה: לא במצותיה ואזהרותיה, כי לא יפקוד האל עליהם * ולא ביעדיהם הטובים והרעים, כי לא יכוין אליהם, ואף לא בנבואה כלל, כי הנבואה השגחה גדולה היא באמת, אבל צריכים אנחנו להאמין שהאל יודע האישים כלם ופרטיהם, העליונים והתחתונים, מעשיהם ומחשבותיהם, העובר והתור

RAMBAN (26) רמב"ן
(הקדמה לספר א' א' ד')

We must believe that God knows all individual creatures and the details of their lives. [This knowledge includes] the heavenly creatures and the sublunary creatures, their actions and thoughts, and the past, present, and future...

After [proclaiming belief in divine knowledge] we affirm belief in divine governance and guardianship. We declare and affirm that which the verse states, "Great in counsel and unfathomable in action, Your eyes are fixed upon all the ways of mankind..." (Jeremiah 32:19).

Moshe b. Maimon (1135-1204) ר' משה בן יוסף (קובץ) (ליג)

והרעת דה' והוא דעתנו רוצה לומר תורתנו, ואני אודיעך מסגן מה שכתוב בספרי נביאנו בו, והוא אשר יאמינוהו הסן חכמינו, ואני לך אחר כן עוד מה שיאמינוהו קצת האחרונים מעמנו, ואודיעך גם כן מה שאמינוהו אני בו, ואומר. פנת תורת משה רבינו ע"ה וכל מי שנמשך אחריה, היא שהאדם בעל יכולת נמורה, ר"ל שהוא בטבעו ובכחירתו וברצונו יעשה כל מה שיכול האדם לעשותו, מבלי שיכרא לו דבר שתחדש כלל, וכן כל מיני בעלי חיים שאינם מדברים יתנועעו ברצונם, וכן רצה ה' יתעלה, ר"ל שמרצונו הקדום סאין תהלה, שיהיה כל בעל חי מתנועע לרצונו, ושיהיה האדם בעל יכולת על מה שירצהו, או יבחרו ממה שיוכל עליו, וזאת פנה לא נשמע כלל באומתנו ובאנשי תורתנו חלק עליה, וכן מכלל פנת תורת משה שהוא יתעלה לא יתכן עליו העול בשום צד מן הצדדין, ושכל מה שיכרא לאדם מן הרעות והמכות או ישיגם מן הטובות לאיש אחר או לקהל, הכל הוא על צד הרצון, והיותו ראוי במשפט הישר אשר אין עול בו כלל, ואפילו אם נבנס קוץ ביד אדם והוציאו מיד לא היה רק על צד העונש לו, ואלו השיג למעט הנאה היה נמול לו, וכל זה כדון, והוא אמרו עליו יתעלה כי כל דרכיו משפט, אלא שאנחנו נסכל אופני הרצון ההוא. הנה כבר התבאר לך אלו הדעות, והוא שכל מה שתראה מעניני בני אדם המתחלטים, יחשוב איסמיו שהוא במקרה נמור, ויחשבו האשעריא"ה שהוא נמשך לרצון לבד, ויתשוב כת המעתילא"ה שהוא נמשך לחכמה, ונהשוב אנחנו שהוא נמשך אחר הראוי לאדם לפי פעולותיו, ומפני זה הוא אפשר אצל כת האשעריא"ה, שייסר השם ביסורין המסור המוב כעוה"ז, ויעמידו עולמות כאשר אשר יאמר בעולם הבא, ויאמר שכן רצה השם, ויראה המעתילא"ה שזה עול, ושוה אשר

I believe that divine providence in this lower world, that is under the lunar spheres, is directed towards the human species alone. Only [the human] species is governed [with divine providence] — in every detail [of life], and all good and bad that occurs to him — in accordance with what he deserves... However regarding all other animals, and even more so the plants and other inanimate objects, my view is that of Aristotle. I do not believe at all that this specific leaf falls as a result of divine providence, nor that this spider devours this specific fly as a result of a divine decree on this individual fly. Furthermore, I do not believe that when Reuven spits and the spit lands on a specific mosquito in a

specific place and kills the mosquito, that this was fulfillment of a heavenly decree, nor that when a fish snatches a specific worm floating on the river that such was the will of the Lord. Rather all of the aforementioned occurrences are completely chance, as Aristotle contends.

As is well known, Maimonides believed that only humans can receive individual providence and that the animal and plant kingdoms receive a general providence. Individual animals, plants, and inanimate objects are thus subject to the vagaries of chance.⁶⁴ Yet two hasidic leaders, R. Simhah Bunem of Przysucha (c.1765-1827)⁶⁵ and R. Hayim Eleazar Shapira (1872-1937),⁶⁶ both claimed that this view is heresy. R. Simhah Bunem was not merely satisfied with asserting that the view itself is heresy, but even stated that the one who holds this view is a heretic!

Some kabbalists taught that as a punishment for what Maimonides wrote in his philosophical writings he was condemned to be reincarnated as a worm.⁶⁷ The kabbalist and rabbinic scholar R. Joseph Ashkenazi (1525-77), known as the 'tana of Safed', publicly denounced Maimonides as a heretic.⁶⁸ R. Gedaliah ibn Yahya (1515-87) reports that opponents of Maimonides defaced his tombstone, writing on it 'excommunicated' and 'heretic'.⁶⁹ In more recent times, R. Nahman of Bratslav is also known to have held a very negative view of Maimonides, reportedly even saying, 'There are certain philosophers generally considered great, particularly Maimonides, but in the future it will be known that he was a heretic and an unbeliever.'⁷⁰

⁶⁷ R. Joseph Karo—or rather the *magid* or heavenly guide who appeared to him—claimed that although this was indeed Heaven's decree, Maimonides' Torah learning and good deeds protected him so that he was not forced to become a worm, although he did have to go through one reincarnation before reaching heaven. This passage appears in an expurgated version in *Magid mesharim*, 'Yayakhef' (*butra*). See Werblowsky, *Karo*, 31, 170 n. 2. For kabbalists, belief in the doctrine of metempsychosis (*gilgul*) is itself one of the fundamental principles of Judaism, and, in the words of R. Levi b. Habib, 'we are all obligated to believe in it without any hesitations or doubts': id., *She'elot uteshiwot rabah*, no. 8.

(60) ספר החינוך נצח (קס) SEFER HA' CHINUCH - 13th C. SPAIN

At the root of the precept lies the purpose to establish firmly in our spirits that the watchful care of the Eternal Lord is individual, over each and every one among human beings, and His eyes are open to observe all their ways: as it is written, *For His eyes are upon the ways of a man, and He sees all his steps* (Job 34: 21). Hence He adjured us to give thought to this evil disease and to consider that sin caused it. Long ago our Sages of blessed memory said that it comes mostly for the sin of evil gossip,⁷ and we should not assume it [to happen] by way of chance. We are then to come to the *kohen*, who stands [as minister] for the atonement of sinners. In the company of the agent of atonement, perhaps he [the sinner] will meditate on repentance. Then he will be shut away (quarantined) for a few days,⁸ so that he can think over his affairs unhurriedly, and examine his deeds.

מִשְׁרָשִׁי הַמַּעֲנֶה, לְקַבֵּץ בְּנִפְשׁוֹתֵינוּ בִּי הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא פְּרִטִית עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי-אָדָם, וְכִי עֵינָיו פְּקֻחוֹת עַל כָּל דְּרָבֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: בִּי עֵינָיו עַל דְּרָבֵי אִישׁ וְעַל צַעֲדָיו יִרְאֶה; וְלִכֵּן הוֹרֵנוּ לְתַתּוֹ לֵב אֶל הַחֲלִי הַרֵעַ וּלְחַשֵּׁב בִּי הַחֲסָא בְּרַם אוֹחוֹ; וּבְכָר אָמְרוּ וְזָרוּם לְבָרָכָה בִּי בְּחִטָּא לְשׁוֹן הַרֵעַ יָבֹא בְּרַב, וְלֹא נִקְחָנוּ דָּרָךְ מִקֻּרָה; וְיֵשׁ לָנוּ לְבֹא אֶל הַפֶּה, שֶׁהוּא הַעוֹמֵר לְכַפֹּרַת הַחוֹטְאִים, וְעַם חֲבֵרַת הַמִּבְכָּר אוֹלֵי יִתְרָה בְּהַשׁוּבָה וְיִסְגֹר קֶצֶת יָמִים בְּרִי שִׁשִּׁיב אֶל לְבוֹ עוֹנָיו בְּמַחֲוֹ, וְיִשְׁפֹּשׁ בְּמַעֲשָׁיו.

Then there are evil groups that think He (blessed is He) does not set His watchful care at all about any matters of this lowly world, whether about humans or other living creatures. This is the view of the heretics—evil and bitter.

However, according to what I have heard,¹⁰ we, masters of the true religion, assume His watchful care (blessed is He) to be over all species of living creatures generally: In other words, every one of the species created in the world will permanently endure; it will never end and perish entirely, as by His providential care a way of existence will be found for everything. As for the human species, [it is our belief] that His providential care (blessed is He) is for each and every one individually, and it is He who understands all their doings (Psalms 33:15). So we received [the teaching] from our great luminaries; and we will also find many verses about it which show that the matter is so.

וְיֵשׁ כְּתוּב רְעוּת יִחְשְׁבוּ שֶׁלֹא יֵשִׁים הַשְׁגָּחַתוֹ בְּרוּךְ הוּא כָּלל בְּכָל עוֹנֵי הָעוֹלָם הַשֶּׁפֶל, בֵּין בָּאֲנָשִׁים אוֹ בַּשָּׂאָר בְּעַל־חַיִּים; וְהוּא דַעַת הַבּוֹפְרִים, רַע וְרָ.

וְאִנְחָנוּ כְּעַל הַדָּת הָאֲמִתִּית, לְפִי מַה שֶׁשִּׁמְעָנוּ, וְשִׁים הַשְׁגָּחַתוֹ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל מִינֵי בְּעַל־חַיִּים בְּכָלל, כְּלוּמַר שֶׁכָּל מִין מִן הַמִּינִין הַנּוֹבְרָאִין בְּעוֹלָם יִתְקַיֵּם לְעוֹלָם, לֹא יִכָּלֶה וְיִאֲבֹד כָּלוּ, בִּי בְּהַשְׁגָּחַתוֹ יִמָּצֵא קִיּוֹם לְכָל דָּבָר; וּבְמִין הָאָדָם נִאֲמָר בִּי הַשְׁגָּחַתוֹ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָרְט, וְהוּא הַמִּבְכִּין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם, וְכֵן קִבְּלָנוּ מִגְּדוּלֵינוּ, וְגַם נִמְצָא עַל זֶה הַדָּבָר כְּחֻבִּים יוֹרֵי בִי הַעֲנִין בְּן.

ללמדך שבכל מקום הקב"ה עושה שליחותו ולא ברא דבר אחד לבטלה פעמים שעושה שליחותו ע"י צפרדע ופעמים ע"י צרעה ופעמים ע"י עקרב, א"ר חנין דצפורי מעשה בעקרב א' שהלך לעשות שליחותו של הקב"ה בעבר הירדן וזימן לו הקב"ה צפרדע אחת ועבר עליה והלך אותו עקרב ועקץ את האדם וכן מעשה בקוצר אחד שהיה מעמר וקוצר בבקעת בית תופת כיון שבא השרב נטל עשב וקשר בראשו אתא עליה חויה גבור קם קטליה עבר עליה חבר חמא קטיל חויה אמר ליה מאן קטיל הדין חויה א"ל אנא איסתכל עישבא דברישיה א"ל מרים את עישבא דברישיך ואת משביח עבד הכי קרב לגביה לא הספיק ליגע בו עד שנשר איברים איברים, רבי ינאי היה יושב ופושט בפתח עירו ראה נחש מרתיח ובא לעיר מאן דמוקמין ליה מן הכא אזיל להכא מאן דמוקמין ליה מן הכא אזיל להכא אמר זה הולך לעשות שליחותו כיון שנכנס לעיר נפלה הברה בעיר פלוני בר פלוני נשכו נחש ומת

There once was a scorpion that was on his way to complete a mission from God on the other side of a river. God arranged for him a particular frog that carried him across the river. The scorpion was then able to go and bite a man (who then died).

For in truth the human species is the ultimate purpose of creation, particularly among mortal creations, for [man] alone is predisposed among all creatures to be similar to the Creator in intellect and deed, as God testifies, saying, "In Our image after Our likeness" (Genesis 1:12). Now, this is demonstrably correct regarding all individual humans, through the human cognitive function, which is called "the image of God" [*tzelem Elokim*],² and through man's power of free will, which is called "the likeness of God" [*demus Elokim*] — as only man, among all creations, possess free will.

When man is aroused to contemplate the existence of his Creator [and to contemplate] His greatness and goodness — which includes His abundant kindness and truth and how He deals with [mankind] with righteousness and justice — then [man] will walk in [God's] ways, making [God's] will his own. Behold, in this matter he becomes like his Creator more than all other creatures, and this is the ultimate purpose intended by the Creator who brought [all things] into existence, as the verse states, "The righteous one is the foundation of the world" (Proverbs 10:25).

...However those who slumber and are not aware or awakened to know any of these things — such as all the gentiles and a majority of the Jewish nation, except for a few elite individuals⁵ — [such people] are then, undoubtedly, under the control of nature and the celestial forces...[and are treated in a fashion] similar to all other living creature who are not governed by divine providence on the specific individual level, but only regarding their general species, because [only] through [the species as a whole] is the intent of God fulfilled.

וזה כי

אמנם המין האנושי הוא התכלית המכוון במציאות בפרט במציאות הנפטרים, כי הוא לבדו מוכן מכלום להיות דומה לבורא במשכלות ובמעשיות, כאשר העיד הוא יתברך באמרו "בצלמנו כדמותנו" (ברא' א כו), ויצדק זה בכל אחד מאישי האדם בשכלו האישי הנקרא צלם אלהים, ובכוחו הבחירי הנקרא דמות אלהים, כי האדם לבדו בנבראים הוא בעל בחירה², וכאשר יתעורר להתכונן מציאות בוראו וגדלו וטובו אשר בו הוא רב חסד ואמת ובהם עושה צדקה ומשפט, ואחר שהתכונן והכיר זה ילך בדרכיו לעשות רצונו כרצונו³, הנה זה בלי ספק דומה לבוראו יותר מכל שאר הנבראים, והוא התכלית המכוון מאת הבורא הממציא, כאמרו "ויצדיק יסוד עולם" (משלי י כה), וכאשר לב הוחל הטה"ח את האדם מזה, בהיותו נשמע אל הכח המתאווה הגשמי, ככל פעולותיו או בקצתם להתרשל מרצון בוראו, או להתקומם עליו, יהיה העונש עליו נצחי או בלתי נצחי כפי המשפט האלהי, כאמרו "כי לא אצדיק רשע" (שמות כג ז), וכאשר יקרה זה לאדם בשגגה שיוצא מאחו, הנה יחיסר במתנו או בגופו, כפי התכונה האלהית, להעיר אוננו, כאמרו "ויגל אונם למוסר" (איוב לו י). אמנם הנרדמים אשר לא התעוררו כלל להעיד דבר מזה, והם כל בני הנכר ורוב האומה הישראלית זולתי יחידים סגולה, הם בלי ספק תחת הנחמה הטבע והגרמים השמימיים, הנכבדים מאותם בני אדם, כאשר מיני בעלי חיים אשר לא תפול השגחה אלהית באישיהם אבל במיניהם בלבד, כי בהם תשלם כונת הממציא יתברך, וכאשר בחר באומה הישראלית, כאמרו "בן בחר ה' אלהיך, להיות לו לעם סגולה" (דברים יז ו), וזה מפני

שתקוות המכוון מאחו יתברך היא יותר ראויה ומצויה באישי זאת האומה ממה שתהיה באישי זולתה, כי אמנם מציאות הבורא ואחדותו נודע בקצתה⁴ ומקובל בכולה מהאבות⁵, כאמרו "נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו" (תהי' עו כ), כתב להורות התורה, והוא החלק העיוני, והמצוה, והוא החלק המעשי, כאשר העיד באמרו "והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם" (שמות כד יב), והזהיר שבנטותם מזה יעיר אונם ביסורין, כאמרו "אם שמעו תשמע... כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך" (שם טו כו), וכחמלתו עליהם כשיהיה הרוכ מהם לרצון לפניו אמר לעורר היחידים מהם, ראשונה בנגעי בגדים, אשר עליהם באה הקבלה⁶ שאין בגדי גוים מטמאין בנגעים, וכשלא יספיק זה יעוררם בנגעי בחים, אשר בהם גם כן לא יבא נגע צרעת כטבע כלל, ולזה ראוי שלא יהיו בגדי גוים ולא בחיהם מטמאין בנגעים כמו שקבלו הם ז"ל⁷, וכאשר לא עלו הדורות למדרגה ראויה לחמלה זו, אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בחים, עד שאמרו קצתם⁸ ז"ל שלא היו לעולם.

הנה הדברים עמוקים, ואי אפשר לנו לבארם בכל היקפם, אך זה ניתן להאמר: שתי הבחינות בדין מקבילות הן לשני אופני ההשגחה הידועים — השגחה פרטית והשגחה כללית. ובארם כאן בקיצור: ההשגחה הפרטית מכוונת היא כלפי האיש העומד בדרגת עובד הש"ת לשמה, שהוא בעצמו בבחינתו ובמעשיו מגלה בעבודתו את כבודו יתברך בעולם, ונקראת פרטית מפני שהיא מכוונת כלפי כל איש ואיש לפי עבודתו העצמית, וע"כ נקראת גם השגחה אישית, כמבואר בראשונים. הנהגה זו היגה בדקדוק רב לפי מעשיו, לתת לו כל הכלים הנדרשים לו לעבודתו; וגם למנעם ממנו לעת הצורך, כי לאיש כזה גם המניעה סיוע היא בגרמה לו לפשפש במעשיו, ועל זה נאמר: "הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה". אך ההשגחה הכללית היא למי שאינו עובד ה' כלל, או שעובדו מחמת שיגרא בלי הכרה פנימית, ולכן אין במעשיו כדי לגלות את כבודו יתברך באופן ישיר. תוכן חייו הוא במה שעוסק בהכנות הנדרשות לצדיק לצרכי עבודתו הוא; היינו שתכליתו היא להיות "כלי" לצדיק האמיתי ולחקן את העולם שבו עושה הצדיק את עבודתו. מה שמגיע לאנשים כאלה בעולם הזה איננו מכוון לפי מעשיהם הם, כי בזכות עצמם לא היה להם זכות קיום, אלא זוכים כפי צרכי עבודת הצדיק. נמצא שההשגחה עליהם היא באופן בלתי-ישיר, וגם נקרא כללי, כי יתכן שצורך הצדיק ידרוש שינתן חלק שווה להרבה בני אדם למרות שינוייהם הפרטיים במעשים, כזה הוא חלקם של כל אומות העולם, וגם של אותם מישראל השמים עיקר עסקם בענייני קיום העולם הזה, וגם של אותם העוסקים בתורה ובמצוות באופן חיצוני — מצות אנשים מלומדה, מחמת שיגרא לבד, או שלא לשמה. עיין מש"כ הרמב"ם במורה ח"ג פ' יז. ובהקדמה לפירוש המשניות על או"ל: "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה". וכן עיין ספורנו פ' תוריע י"ג מ"ז: "... אמנם הנדרמים אשר לא... התעוררו כלל... והם כל בני עכו"ם ורוב האומה הישראלית, וזלתי יחידי סגולה. הם בלי ספק תחת הנהגת הטבע... כשאר מיני בעלי חיים אשר לא תפול השגחה אלקית באישיהם אלא במיניהם בלבד, כי בהם תשלם כוונת המציא ית'..."

כגון הנצורים והישמאלים, לפי שהעניין הנורא והמדה, וכשנברה רומי על קצת הקצוות, למדו ממנה תורה ועשו חקים ומשפטים דוגמתה של תורה, אבל בני אדם יושבי הקצוות והחוקות, שלא למדו תורה ולא ראו ישראל ואת מנהגם או שלא שמעו עליהם מפני גבול שביניהם, בהמות גמורות הם, ועליהם אמר הכתוב האיום החוקים אשר לא שמעו את שמע ולא ראו את כבודי, והאומות מחולות כך אמר, שני ומי גוי גדול אשר לו חקים

RAMBAN (33) כ"ח - ט"ו ה' ת"מ (ק"ב)

Accordingly divine providence does not watch in an equal manner over all the individuals of the human species, but providence is graded as their human perfection is graded. In accordance with this speculation it follows necessarily that His providence, may He be exalted, that watches over the prophets is very great and proportionate to their degree in prophecy and that His providence that watches over excellent and righteous men is proportionate to their excellence and righteousness. For it is this measure of the overflow of the divine intellect that makes the prophets speak, guides the actions of righteous men, and perfects the knowledge of excellent men with regard to what they know. As for the ignorant and disobedient, their state is despicable proportionately to their lack of this overflow, and they have been relegated to the rank of the individuals of all the other species of animals: *He is like the beasts that speak not.*¹ For this reason it is a light thing to kill them, and has been even enjoined because of its utility. This matter is one of the fundamental principles of the Law, which is built upon it, I mean to say upon the principle that providence watches over each human individual in the manner proper to him.

RAMBAN (35) רמב"ם (בבליהו יח:ו)

[The fourth interpretation is based on the different levels of Providence that God visits upon people, each according to his personal attitude toward God:]

The soundest interpretation in my view is that [the word ידעתי] refers to "knowing him" literally. ידעתי, כי ידעת השם, שהיא השגחתו בעולם השפל. [The verse] alludes to the principle that God's knowledge - which is His providential supervision of this temporal world¹⁴⁰ - is only to preserve general

groups,^{140a} and even human beings are often¹⁴¹ left to fend for themselves in [this world] against its haphazard vicissitudes - until their "time of accounting"¹⁴² arrives.¹⁴³ However, when it comes to His pious ones He directs His heart to "know" [each of them] individually, לקדוה, לא תפדר הידיעה. i.e., to have His protection cleave to him at all times. שמיכתו דבקה בו תמיד. Thus, God's knowledge and remembrance do not depart from him at all.¹⁴⁴ in accordance with the verse, He does not remove His eyes from the righteous man (Job 36:7); וקאו מנה פסוקים רבים, בדבתיב "הנה עין ד' אל יראי", וזולת זה - many other verses expressing this [concept] exist, as it is written, e.g., Behold, the eye of HASHEM is toward those who fear Him (Psalms 33:18), and other verses besides this one.

ELIYAHU KRAMER OF VILNA (1720 - 1797) ר' אליהו קרמר (1720 - 1797) (בבליהו יח:ו)

Even the way of nature (*hanhagas ha-teva*) is directly controlled by God's judgment and divine providence. "For man does not jam his finger below, unless it was so decreed in heaven" (*Chulin* 7b), and even a bird is not trapped without a decree from above. However nature is the messenger [of this heavenly decree]. For when it is decreed that this one will become wealthy and this one destitute, God arranges it that this one misplaces his money and this one find it. He does not cause a miracle that money is instantly generated [for one person] and for the other the money floats away to heaven. This is nature.

As a parable, a king sits in his palace and from his vantage point can see a man and animal off in the distance. He can send wheat food to the man through a series of different schemes, and barley food to the animal in a similar fashion. They only see the cause immediately preceding their reception of food, and they think this [visible] reason is the sole reason they received food. So too, the king may have a trap set, and when the time arrives the king sets off the trap and the passerby is caught by the neck and dies. The fool imagines that an unfortunate accident has occurred to him, but this too is simply "nature" bringing about "poisonous food."

דאינון בעירי אינון טפשי בו. אמר ג' דרנין שהסרין נרין מלמטה למעל בזהמה ידוע ודעת התורה ידוע ומהמזל נק' הכסף כמ"ס בריש היכלות ושם אמונת ישראל ונגד ג' דברים כי מקרה בו ומקרה בו ומקרה יאדם ובהמה יצירה ועשה ומקרה אדם שכוללם בבריאה שיהיה בני דכולל נ"ר וכן ג' אלוקים הידועים בבית וזו ג' טעמים הנ"ל. והוא הנהגת השגת הכל אלוקים שופטים והשגחה כי אין אדם נוקף בו (מוליך ז' ב') ואפי' יפרא קלא לית מתליד בו אלא שהשגת הוא השליח כי נגזר על זה להעשיר וזה להשני שולח הש"ת שזה יאבד וזה ימלא ואין עושה נס שיצא ממון ומה יפחד הממון לשמים וזהו הסבת והוא ד"מ שמלך יושב בבית מלכותו ורואה מרחוק את כל אדם בלד א' ובהמה בלד אחר והוא שולח לאדם מוזנחיו הרים פ"י תחבולות ע"י נגלים וחנלים ושאר הדברים עד שמיני אליו וכן לבהמה ששורין והם אין רואין רק הסיבה הקרובה להם וסוברים שזה הסיבה הוא מטמון ועוד לו רשת פרוסה להביא אותם על מקום הליכה. וכשהגיע עתם מושך משה הרשת ולכד בוארו ומה והסכל מדמה בדעתו שמקרה קרה לו וגם זה הוא ע"י סבת שמסבב לו מאכל רע וכמ"ס (חגיגה ד:ה). דמשגרת התורה קדשה בו וכן הכל נסים נסתרים ונסים נגלים נעשין ע"י שם הוי"ה כידוע ונגד זה אמר ג' דברים. ווי לון כי לון לרוחא שהוא האדם הכל נגשמה א"ל לומר ווי שהיא אינה חושבת אלא מסתלקת מיניה לכן אמר סב להו בו כי זה כוונת הבריאה ויהי נועם ה' בו ומשגי ידיו כוונת בו כמ"ס בריש רות ע"ס:

TZADOK HA'KOHEN OF LUBLIN (1723 - 1700) ר' צדק (1723 - 1700) (בבליהו יח:ו)

ולריך להבין איך תלה ח"ו הכנ במקרה והלוא כל דבר בא בהשגחה מהש"ת ואף בבהמה ובחיה אינו במקרה ח"ו וכמ"ס בירושלמי (פ"ט דשביעות וב"ר פ' עט) דרשב"י כד שמת ב"ק מן שמיא דימוס פסגא ואשמוזב בו יומכ"ס באדם, אך

Behold all things occur due to divine providence from God, even beasts and other living creatures are not governed by chance, Heaven forbid, as it is taught in the Yerushalmi, "When Rashbi (Rabbi Shimon ben Yochai) would hear a heavenly voice declare 'Free!' [the bird] would escape..."

פרק י"ז

הבורא הרחמן כרוב רחמי והמלחו משניה אפילו על כרי
קטנה שבקטנות כהשגחה
פרטית כמובא בחיובים דף ס"ה ע"א וז"ל למלאך ראינו
יחב בחיבלי ובמה בני נשא עאלין למחוייה מנהון מסתכלין
בלבושוי ומנהון בגופוי ומנהון מסתכלין בעובדוי ובודאי בעובדוי
אשחמודע מאי ניהו מלכא דלבושין איהו משתני בחון לכמה
שנויין, ולבושין דאיהו דביש בצפרא לא לביש ברמשא,
ולבושין דלביש יומא חדא לא לביש יומא תניינא, וחכי בכל
יומא וירחא ושחא ושכחא ויסין טבין אשחני בלבושין כגונא
דא שכנתא כמה לבושין איה לה דמנהון ברא קביה כרסין
ומלאכין וחיון ושרפים ושמיא וארעא וכל מה דברא בחון, וכל
ברין דברא מאלון לבושין דילח רשים לון כלח, וגליף לון
בלבושא, בנין דאסחכל מנה בכל ברין לרחמא עליהו,
זוא דמלה וראיתיה לכוור ברית עולם, וראיתיה בארין
לבושין דאיון נהירין בכל (ברין) זמנן דישאל נהירין לון
בעובדין טבין ובניניהו קביה רחם עליהו, עכ"ל.
ועובדא הו"מא כבוצינא דהורא עלאה רבינו הבעשימ
וייע, שהי עם תלמידיו בשדה, ופחאום עבר על
רגע רוח חזק ונפלו כמה ערין דארץ ואמר בניי חדעו שוה
חרח שעבר עכשו על רגע הי' בשביל תולעת אחת שהיתה
בסוף איזה עלת, והיה חסמא וזרחת עליה ביותר, והיתה צעקת
לה בצעקה, ושלח ה' זה הרוח, ונפלו כמה ערין דארץ, ונפלה
גם היא עממא, ואמר לחם זוא דהודיע לחם גודל השגחה
הבורא ורחמנותו על כל ברין דעלמא כמובא בלשון החיובים.

(הגדה פרטית) R' AHARON ROTH (38) FOUNDER OF TOLDOI AHARON d. 1946

It once happened that the holy scholar [lit. bright light], our teacher, the Ba'al Shem Tov, may his merit serve as protection for us, was in a field with his students. All of a sudden, a strong wind blew and many leaves fell from the trees onto the ground. [The Ba'al Shem Tov] said, "My sons, know that this wind that just passed this instant was due to a specific worm that was situated on one of the leaves. The sun was shining particularly strongly [on this worm], and [the worm] cried out to God. God sent this wind, which blew many leaves to the ground, and this leaf [with the worm] was one of those leaves." The Ba'al Shem Tov shared this with them, to inform them of the extent of specific individual divine providence, and how [God's] mercy is upon all of the world's creations.

(39) DEVARIM דברים (ד"ו)

¹⁸ I tell you today that you will surely be lost; you will not lengthen your days upon the Land that you cross the Jordan to come there, to possess it. ¹⁹ I call heaven and earth today to bear witness against you: I have placed life and death before you, blessing and curse; and you shall choose life, so that you will live, you and your offspring — ²⁰ to love HASHEM, your God, to listen to His voice and to cleave to Him, for He is your life and the length of your days, to dwell upon the land that HASHEM swore to your forefathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them.

לאלהים אחרים ועבדתם: הגרתי לכם היום כי אבד תאבדון לא-
תאריכו ימים על-הארמה אשר אתה עבר את-היַרְדֵּן לבוא שמה
לרשתה: העדתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ החיים והמות
נתתי לפניך תבירה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וירעך:
לא תבחר את-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לשמע בקלל ולדבקה בו כי הוא חַיִּיךָ ואריך
ימֶיךָ לשבת על-הארמה אשר נשבע יְהוָה לאבותיך לאברהם ליצחק
וליעקב לתת להם: פפפ מ' פסוקים. לבכ"ו סימן.

BACHYA BEN PAQUIDA (40) חבדוּת האבדוּת — (שער הדטון ע"ב) C. SPAIN

No creation has the ability to bring benefit or harm to himself or another without the acquiescence of God. [It is crucial that one realize this, because] when a slave has more than one master, and all of them are able to bring him benefit, he is unable to rely on only one of them, because he hopes for assistance from all of them. And if one of them has the ability to bring him more benefit than the others, he will rely more on that master — to a degree commensurate with that master's ability [to bring the slave benefit] — but he will still retain a degree of reliance on the other masters. However, if only one [of the masters] is able to bring him benefit or harm, he will naturally rely on that one master alone, for he does not anticipate assistance from the others. When a person has internalized that no creation can bring him benefit or harm except with God's acquiescence, he will stop fearing others and relying upon them. [He] will rely only on God alone, as the verse in Psalms states: "Do not place your trust in princes, nor in human beings, in whom there is no help."

והתמישית — שאין ביד
אחד הנבראים להועיל לעצמו ולא להניק ולא לזולתו כִּי-אם בְּרִשׁוֹת
הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה, כִּי הַעֲבֹד שֵׁשׁ לוֹ אֲדֹנִים יוֹתֵר עַל אֶחָד, וְהָיָה כָּל אֶחָד מֵהֶם
יָכוֹל לְהוֹעִיל לוֹ וּלְהַנִּיקוֹ, לֹא יִתְּכֵן בְּטַחוֹנוֹ עַל אֶחָד מֵהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
מִקְנֵה לְהֵנוֹת מִכָּל אֶחָד מֵהֶם. וְאִם הָיָה לְאֶחָד מֵהֶם יָלֵחַ עַל כָּךְ יוֹתֵר
מִהַשָּׂאָר, הָרִי יִהְיֶה חֹזֵק בְּטַחוֹנוֹ עָלָיו בְּהִתְאַם לָכֵן, וְאִף-עַל-פִּי שֶׁהוּא
בוֹטֵחַ גַּם עַל הַשָּׂאָר, וְאִם לֹא הָיָה יָכוֹל לְהוֹעִיל לוֹ וּלְהַנִּיקוֹ כִּי-אִם אֶחָד
מֵהֶם בְּלָבָד, הָרִי בְּהִכָּרֵם שֶׁהוּא יִבְטַח עָלָיו לְבָדוֹ, לִפִּי שֶׁאִינוֹ מִקְנֵה
חוּצָלָת מְזוּלָתוֹ. וְכָךְ אִם הָעֵלָה הָאֵדָם עַל לְבוֹ, שֶׁלֹּא יוֹעִיל לוֹ וְלֹא יִנִּיקוּ
אִף אֶחָד מִן הַנְּבִרָאִים כִּי-אִם בְּרִשׁוֹת הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה, יִפְנֶה לְבוֹ מִיְדָאָתָם
וּתְקַנְתֵּם וּיִבְטַח עַל הַנְּבִרָא יִתְרֹמֵם וְיִתְהַדָּר לְבָדוֹ — בְּאֶמְרוֹ: "אֶל-תִּבְטְחוּ
בְּנָדִיבִים בְּכֹן-אֲדָם שְׂאִין לוֹ תְּשׁוּעָה" (תהלים קמו, ג).

AVRAHAM b. MOSHE (41) ר' אברהם בן משה (יג) צדה. (1176 - 1237) (שנה 5676: ד')

התכוין והויד גזירתו כמו שביאר ר' יוסף סעדיה דל / (מ) ב צ ד י ה יוס' : אנה.
סיבב ונתבארה בכלל חוק זה אמרת אמונה היא כי כל מי שימות באינו סיבה שחיה
הרי זה בגזירתו יתעלה והנהרג על ידי הורג במויד האל יתעלה גור עליו שימות
בהריגה ולא הכריח את ההורג שיהרוג אותו וממני זה הוא חייב בעונש יוס' :

A truth of our faith is that any individual who dies, via any cause, does so ultimately on account of a divine decree. And hence, one who is killed by a willful murderer [dies on account] of God's decree that he should die through the medium of murder. [However, God] did not force the murderer to kill this individual, and for this reason [the murderer] is deserving of punishment.

YEHOSHUA b. SHMUEL (42) ר' יושע בן שמעון (1190 - 1217) (א) פ' (א) פ' (א) פ'

חשנא אם חלה שום אדם אל יתלו חולי זו שמהמת שום מאכל או שום משקה
בא חליו ולא ה' פעל כל זאת ואפי' חבלוהו בני אדם רעים [א] אלא יאמר
עונותיו גרמו לו [ב] שהרי כתיב (זכרי' ח' י') ואשלח את כל האדם איש ברעהו
וכתיב (עמוס ג' ו') אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה אלא ודאי עשת ואומר (בראשית
מ"ב כ"ח) מה זאת עשה אלהים לנו לכן יתפלל אדם על מיני פגעים מנגעי אדם
ונגעי שמים.

If any individual falls ill, he should not ascribe this sickness to any food or drink, and thus assume it is not from God. And even if evil men beat him [he should ascribe it only to God, and] say that his sins caused it to occur. As the verse states, "For I set all men [against each other], each individual against his fellow" (Zachariah 8:10). And as it is written, "Shall evil befall a city, and God not be responsible?" (Amos 3:6). Rather [God] is definitely responsible. Furthermore, it states, "What is this that God has done to us?" (Genesis 42:28).⁵ Therefore, it behooves man

SEFER HA' CHINUCH (43) ספר החינוך (נצח רמ"א)

At the root of the precept lies the purpose that a man should now and reflect that whatever happens to him, good or bad, is caused by the Eternal Lord, blessed is He, to occur to him; from a human hand, from a man's brother's hand,³ nothing can be without the will of the Eternal Lord, blessed is He. Therefore, should a man inflict suffering or pain on him, let him know in his soul that his bad deeds were the cause,⁴ and the Eternal Lord (be He blessed) decreed this upon him; and let him not set his thoughts to take revenge from him. For the other is not the [primary] cause of his trouble, since it is sin that brought it about. As David (peace be with him) said, "So let him curse, because the Lord has told him" (II Samuel 16:10): he attributed the matter to his sin, not to Shim'i b. Gérah. Moreover, there is another great benefit resulting from the precept: [it serves] to stop contention and remove hates from people's hearts. And when there is peace among people, the Eternal Lord grants them peace.

משורשי המצוה, שירע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו, משום עד רע.
הוא סבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא, ומיד האדם מיד איש אחיו לא
יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא; על-כן פשיעצרהו או יכאיבהו אדם, ידע
בנפשו כי עונותיו גרמו, והשם (יתברך) גור עליו בך, ולא ישיח מחשבותיו
לנקם ממנו, כי הוא אינו סבת רעתו, כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד
עליו השלום: הנתו לו ויקלל כי אמר לו השם (יתברך): תלך הענין בהטאו ולא
בשמעי בן גור. ועוד נמצא במצוה תועלת רב להשפית ריב ולהעביר
המשטמות מלב בני-אדם, ובהיות שלום בין אנשים יעשה השם שלום להם.

Our Sages teach, "One who gets angry is likened to an idol worshiper." The reason for this equation is clear to those who possess understanding: at the time of one's anger, faith in God disappears. For had he believed that "This is God's doing" (Psalms

118:23) he would not have been angered at all. And even though a human being, who is a free-willed creature, cursed him, or hit him, or damaged his property, and is therefore guilty in terms of human courts and divine punishment (on account of his bad decisions), nevertheless [one should realize] that regarding the victim [i.e., he himself], such occurrences reflect God's decree, and God has many able messengers.

אך המכון
הוא אמת לאמתו. והוא בחקדים מאד"ל כל הכועס
כאלו עובר עכו"ם וכו'. והמעס מוכן ליהוה כינה
לפי שבעת בעמו נסתלקה ממנו האמונה כי אילו היה
מאמין שמאת ה' היתה זאת לו לא היה בבעס כלל
ואף שכן אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכוה
או מוסיף ממנו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על
דע בחירותו אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים
הדברה שלוחים למקום

ג' - אורח הקדוש (45) TALMUD

And what is the Day of Turyanus? It was taught: [16] They said: WHEN TURANUS SOUGHT TO KILL LULIANUS AND PAPPUS, HIS BROTHER, IN LUDKIA, [16] HE SAID TO THEM: "IF YOU ARE FROM THE NATION OF CHANANYAH, MISHAEL AND AZARYAH, IBA ALHEIKEM - LET YOUR GOD COME AND SAVE YOU FROM MY HAND, - AS HE SAVED CHANANYAH, MISHAEL, AND AZARYAH FROM THE HAND OF NEBUCHADNEZZAR." [17] THEY REPLIED TO HIM: "CHANANYAH, MISHAEL, AND AZARYAH WERE PERFECTLY RIGHTEOUS men, WHO WERE DESERVING THAT A MIRACLE BE WROUGHT ON THEIR BEHALF, - AND NEBUCHADNEZZAR WAS A PROPER KING, WHO WAS DESERV-

ING THAT A MIRACLE BE WROUGHT THROUGH HIM. [18] BUT THAT EVIL ONE [i.e. you, Turyanus] IS A COMMONER, - WHO IS NOT DESERVING THAT A MIRACLE BE WROUGHT THROUGH HIM, AND WE ARE NOT RIGHTEOUS BUT ARE LIABLE TO DESTRUCTION FOR SINNING TO THE OMNIPRESENT. [19] AND IF YOU DO NOT KILL US, THE OMNIPRESENT HAS MANY EXECUTIONERS, - AND THE OMNIPRESENT HAS MANY HEARS AND LIONS IN HIS WORLD. WHO COULD ATTACK US AND KILL US. BUT THE HOLY ONE, BLESSED IS HE, DID NOT PLACE US INTO YOUR HAND EXCEPT IN ORDER TO EVENTUALLY AVENGE OUR BLOOD FROM YOUR HAND." [20] NEVERTHELESS, despite the threat of Divine vengeance, [TURYANUS] KILLED THEM IMMEDIATELY. - NO ONE HAD MOVED FROM THERE [the place where Lulianus and Pappus had been executed], BEFORE A PAIR OF OFFICERS CAME FROM ROME bearing an imperial edict against Turyanus AND THEY SPLIT OPEN HIS HEAD WITH CLUBS. Since this incident occurred on the twelfth of Adar, the Sages declared the date a minor festival. [20]

ג' - אורח הקדוש (46) SAADIAH GANON (882 - 942)

ושואלים עוד: כשתהיה מסירת האדם להרג, אחד ממעשה הבורא, אם לענוש על חטא או לנסיון, כאשר יורגוהו עול, כאיזבל לקצת הנביאים, מה נאמר בזה המעשה, ולמי נחס אותו? נאמר כי המות מעשה אלהים, וההרג מעשה העול, ואם החכמה חייבה המות, אלו לא היה העול, היה מת בסבה אחרת. וכן השאלה על הגנב כשהוא אבידת ממון בני אדם גזירת הבורא, אם לענוש או לנסיון, איך נאמר בגנבה ההיא ממעשה הבורא? והתשובה בזה, שהאבוד מעשה הבורא, והגניבה מעשה האדם, וכאשר חייבה החכמה איבוד הדבר ההוא, אלו לא היה גונבו הגנב, היה אבד בפנים אחרים. וכן ענו שמעיה ואחיה לקצת מלכי אדום ואמרו, ואם אנו מחוייבי מיתה לשמים, אם אין אתה הורגנו, הרבה מזיקים יש לו לפגוע בנו.

People ask: Is the murder of an individual to be ascribed to God? ... What can one say regarding such an event, and to whom can we ascribe [the killing]?

We maintain that the death of an individual is an act of God, but the [element of] murder is the act of the wicked. Since God decreed death [for this individual], had the murderer not acted willfully and killed him, [the victim] would surely have died in another way.⁹ And the same is true regarding a thief: if we view an individual's partial monetary loss as a punishment or a test,

how do we classify the act of stealing? Is it considered an act of God? The proper response is that the fact the item was lost was indeed an act of God, but the fact it was stolen was an act of man. For since God decreed that the item should be lost, had the thief not stolen the item, it would have been lost in another way. Such was the response of Shemayah and his brother to one of the Roman kings, when they said, "We have been sentenced to death by Heaven. If you do not kill us, God has many executioners at His disposal to strike us" (Taanis 18b).

⁵ King David came until Bahurim, and behold — a man of Saul's family was coming out from there, named Shimei son of Gera, and he was cursing as he was coming out. ⁶ He pelted David and all of King David's servants with stones, as well as all the people and the soldiers, to his right and to his left. ⁷ And this is what Shimei said as he cursed, "Go out, go out, you man of bloodshed, you base man! ⁸ HASHEM is repaying you for all the blood of the House of Saul, * in whose stead you have reigned, and has given over the kingdom into the hand of Absalom your son. Behold — you are now afflicted because you are a man of bloodshed!" ⁹ Abishai son of Zeruah said to the king, "Why should this dead dog curse my lord the king? I will go on ahead and take off his head!"

¹⁰ But the king said, "What does it matter to me or to you, O sons of Zeruah? He is cursing because HASHEM has said to him, 'Curse David.' * Who can then say, 'Why have you done this?'" ¹¹ David then said to Abishai and all his servants, "Here my own son, who has issued from my innards, seeks my life, so what now of this Benjamite? Let him be; let him curse, for HASHEM has told him to. ¹² Perhaps HASHEM will see [the tears in] my eye and HASHEM will repay me with goodness instead of his curse this day." ¹³ David and his men continued on the way, with Shimei walking along the side of the mountain opposite him; going, he cursed and flung stones in his direction, and threw dirt.

וּבָא הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד-בְּחֻרִים.

וְהָיָה מִשְׁם אִישׁ יוֹצֵא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית-שָׁאוּל וְשָׁמוּ שְׁמֵעִי בֶן-גֵּרָא יוֹצֵא וְיֹצֵא וּמִקֵּל בְּאַבְנִים אֶת-דָּוִד וְאֶת-כָּל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל-הָעָם וְכָל-הַגִּבּוֹרִים מִיָּמִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ; וְכֹחַ-אִמּוֹר שְׁמֵעִי בִקְלָלוֹ צָא צָא אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל; הִשִּׁיב עָלָיו יְהוָה כָּל דְּמֵי בֵית-שָׁאוּל אֲשֶׁר מָלַכְתָּ תַּחְתּוֹ [תַּחֲתָיו] וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת-הַמְּלוּכָה בְּיַד אֲבִשָׁלוֹם בֶּן-דָּוִד וְהָיָה בְּדַעְתְּךָ כִּי אִישׁ דְּמִים אָתָּה; וַיֹּאמֶר אֲבִישָׁי בֶן-צְרוּיָה אֶל-הַמֶּלֶךְ לֵמָּה יִקְלַל הַכֶּלֶב הַזֶּה אֶת-אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲעִבְרָה-נָא וְאֶסִּירָה אֶת-רָאשָׁיו; וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה-לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי [כֹּה] [כִּי] יִקְלַל יוֹכִי [כִּי] יְהוָה אָמַר לוֹ קָלַל אֶת-דָּוִד וּמִי יֹאמֶר מִדּוֹעַ עֲשִׂיתָה כֵּן; וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אֲבִישָׁי וְאֶל-כָּל-עַבְדָּיו הִנֵּה בְנֵי אִשְׁרִי-וְצָא מִבִּקֵּשׁ אֶת-נַפְשִׁי וְאַף כִּי-עָתָה בֶן-הַיְּמִינִי הִנְחוּ לוֹ וַיִּקְלַל כִּי-אָמַר לוֹ יְהוָה: אוֹלִי יִרְאֶה יְהוָה בְּעֵינָי [בְּעֵינָי] וְהִשִּׁיב יְהוָה לִי טוֹבָה תַּחַת קִלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה; וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְנָאֲנָשָׁיו בְּדֶרֶךְ וְשְׁמֵעִי הֹלֵךְ בְּצִלְעַת הַהָר לְעִמְתּוֹ הַלּוֹךְ וַיִּקְלַל וַיִּסְקַל בְּאַבְנִים לְעִמְתּוֹ וְעָפָר בְּעַפְרָה;

וְהָיָה עִמָּךְ שְׁמֵעִי.

כִּן-גֵּרָא בֶן-הַיְּמִינִי מִבְּחֻרִים וְהוּא קָלַלְנִי קִלְלָה נִמְרָצָת בַּיּוֹם לְבָתִּי מִחַנִּים וְהוּא-יָרַד לִקְרָאתִי הַיַּרְדֵּן וְאֶשְׁבַּע לוֹ בַּיהוָה לֵאמֹר אִם-אֶמִיתָךְ בְּחֶרֶב; וְעָתָה אֶל-חֲנֻכָּתוֹ כִּי אִישׁ חָכֵם אָתָּה וַיִּדְעָתָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת-שִׁיבְתּוֹ בְּדָם שָׁאוּל; וַיִּשָּׁבַב דָּוִד עִם-אֲבִתָּיו וַיִּקָּבֶר בְּעִיר דָּוִד;

⁸ "Behold, with you is Shimei son of Gera, * the Benjamite from Bahurim. He cursed me with a powerful curse on the day I went to Mahanaim; but he came down to meet me at the Jordan, and I swore to him by HASHEM, saying, 'I will not put you to death by the sword.' ⁹ But now, you shall not hold him guiltless, for you are a wise man, and you will know what you are to do to him; and you shall bring his white hair to the grave in blood." ¹⁰ David lay with his forefathers and was buried in the City of David.

⁴ Then Joseph said to his brothers, "Come close to me, if you please," and they came close. And he said, "I am Joseph your brother — it is me, whom you sold into Egypt. ⁵ And now, be not distressed, nor reproach yourselves for having sold me here, for it was to be a provider that God sent me ahead of you. ⁶ For this has been two of the hunger years in the midst of the land, and there are yet five years in which there shall be neither plowing nor harvest. ⁷ Thus God has sent me ahead of you to insure your survival in the land and to sustain you

וְעָתָה אֵל-תַּעֲצְבוּ וְאֵל-יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי-מִכְרַתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי לַמַּחֲיָה שָׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם; כִּי-יָהָ שְׁנֵתִים חֲרָעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין-חֲרִישׁ וְקִצִּיר; וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לָשׂוֹם לָכֶם שְׂאִרִית בְּאָרֶץ וְלִקְחִיּוֹת לָכֶם

It happened that a particular individual caused a rabbi a great deal of grief. The members of the congregation said to the rabbi, "What a terrible sin this man is committing, tormenting you for no reason at all."

"I don't blame this individual," the rabbi replied. "It is my own sins that have caused this."

"But, Rabbi," the members responded, "you really should punish and curse him."

"If I did that," the rabbi said, "I would be punishing and cursing myself, because my sins are the cause of all this trouble."

It was in this spirit that when Shimi [ben Geira] cursed David, he responded, "Leave him be and let him curse, for God has told him to do so" (Samuel II 16:11). David thus implied, "My sin caused this to happen..."

קָפַג אַחַד הָיָה מַצְעֵר אֶת חֲכָמָם וְאָמְרוּ לְחָכָם כְּמָה גָדוֹל עוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמַּצְעֵר עַל לֹא פִשְׁעוֹ אֵ"ל הַחֲכָם אֵינִי מַפְשִׁיעוֹ אֲלָא עוֹנוֹתָי עָשׂוּ לִי [א]. אָמְרוּ מִצּוּה לֶךְ לְהַעֲבִישׁוֹ וּלְקַלְלוֹ אֵ"ל אֵיכָּ הֵייתִי מַעֲבִישׁ וּמַקְלֵל אֶת עַצְמִי כִּי עוֹנוֹתָי גִּרְמוּ לַצָּעַר זֶה שֶׁהָיָה אָמַר הַכְּתוּב (בְּרָאשִׁית מ"ד ט"ז) הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת עוֹן עַבְדֶּיךָ אָמַר יְהוָה בְּרוּר לִי שֶׁאֵחָד מֵעַבְדֶּיךָ שֶׁם הַגִּבִּיעַ בְּאִמְתַּחַחוֹ אֲלָא עוֹנֵינוּ גִּרַם שֶׁבֹא לָנוּ הַצָּעַר לָכֵן כִּשְׁקָל שְׁמֵעִי אֶת דָּוִד אָמַר דָּוִד (ש"ב ט"ז י"א) הִנִּיחוּ לוֹ וַיִּקְלַל כִּי (ה') אָמַר לוֹ (ה') וְעוֹנֵי גִרַם אִם לֹא הֵייתִי חוֹטֵא לֹא בֹא אֲמַנּוֹן לִשְׁכַּב עִם תָּמָר וְלֹא זֵוָה אֲבִשָׁלוֹם

(כ"א) ר' CHAIM IBN ATTAR (1696-1743)

For man possesses free will, and can [even] kill one who is not deserving of death, as opposed to wild animals which cannot harm man if he is not [already] condemned to death from Heaven. [I.e., if there was no divine decree of his death, the snakes and scorpions could not kill him.] 'This is what [the Torah] means, "[And Reuben heard their plan] and saved [Joseph] from their hands," meaning, from the hands of individuals invested with free will. With this [understanding], the brothers statement "we shall see what will become of his dreams" is undermined, because free will can oppose [a divine decree], and hence the fact that [they succeeded] in killing him would not be a proof that [Joseph] spoke falsely [when he said he would rule over them].

כא ויצילו מידם. פירוש לסי שהאדם בעל חירה ורצון וכול להרוג מי שלא נחמיי מיתה, מה שאין כן חיות ועוד לא יסגשו האדם אם לא יחמיי מיתה לשמים, והוא אומרו ויזלזלו מידם פירוש מיד החירה, וזה סבר אומרו ויראה מה יהיו תלומותיו וגו', כי החירה תגטל הדבר, ואין ראיה אם יתגלו כי עקר דיני:

(ס) TALMUD (52) כדא קמא (ס)

The Gemara cites a Baraisa with a related theme: Rav Yosef taught a Baraisa: — תאני רב יוסף — WHAT IS THE MEANING OF THAT WHICH IS WRITTEN in regard to the night the firstborn of Egypt were struck dead:^[32] "וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ" — AND AS FOR YOU [the Jews], YOU SHALL NOT LEAVE THE ENTRANCE OF THE HOUSE UNTIL MORNING? Why were the Jews not permitted to go out into the Egyptian night? The reason is that — בְּיוֹם שְׁנִיתָן רְשׁוּת לְמִשְׁחִית — ONCE THE FORCE OF DESTRUCTION HAS BEEN GIVEN AUTHORITY TO WREAK DAMAGE IT WILL NOT DISTINGUISH BETWEEN THE RIGHTEOUS AND THE WICKED. Thus, the Jews would have been endangered if they had emerged from their homes.^[33] — וְלֹא עוֹר אֶלָּא שְׁמִתְחִיל מִן הַצְדִּיקִים תְּחִלָּה (THE FORCE OF DESTRUCTION) BEGINS WITH THE RIGHTEOUS FIRST, — שְׁנֵאמַר, "וְהִכְרַתִּי בְּיוֹם צִדִּיק וְרָשָׁע" — AS IT SAYS:^[34] AND, HAVE CUT OFF RIGHTEOUS AND WICKED FROM [among] YOU. Here the destruction of the righteous is mentioned first.

(1716-1893) R' NAFTALI TZVI YEHUDAH BERLIN (53) הנהגת דבר ה' הנהגת דבר

(ב) והענין יותר יש להקדים כל דאיתא בזה ס' נפ' ו' דמזמן אמר להגיד את יוסף ביום מלא נחשים ועקרבים ולא ירא שיהרגוהו שהיה בעות על זכותו, וזה שבי' ירא מן האלים שינוי מזה דנחמה שגאס הוא למעלה מסבחה העליונה, ויש לי ראי' מפורשת לזכר מוכיח בדניאל ו' נשעה שהגידו כורש בגוב אריות וחתמא חלכא בעוקת' כדי דלא חשבי זכו בדניאל ס' ה' בעות שלא יגשו בו אריות שחיים בעלי חיה, אבל ירא דלא חשבי רצון בדניאל, ואחרי חלילה לומר שאין ניד ההשגחה העליונה להמיר גם מחירה האדם, אלא כי יא' לו לומר דלזכר בעין זכות יוסף, והיינו שיסא קודם גם כן אדם להבין ויד' דניק ועוד לו כשניל שהוא דניק גמור כמשיב לעיל ריש ס' נח בהר"ד, [וס' כסעס נחמר יעקב מחירה הכעס על לן, וכמשיב ס' ויאל ליה כ"א], והנה יעקב ידע כל בניו שהם דניקים אלא ירא שהם אינם בעלי גמ' כי כזה שגויא יוסף דבר רע, וזה שרא' שגויאם לא יוסף מקנאם, וכיון חסרון כבוד גמ' הוא, כי ירא שלא יסגשו כסעס רע כני האדם, משא"כ יוסף שבי' נאחז בעל גמ' להסליח כמבואר להלן מזה יוסף וגם רא' יוסף ואל שהוא איבד את אצלו, חש' שהם שגויאם אלו ע"כ חזק למשפט שאין לו לירא עליו, כי כי' פגע על דעתו כדודס על יעקב וס' להלן יצא:

The full text of the *Zohar* reads (Genesis 185a-185b):

Rabbi Isaac said: If there were snakes and scorpions in [the pit], why does it say regarding Reuben, "In order to save him from their hands, to return him to his father." Was Reuben not concern with the fact that there were snakes and scorpions that could harm [Joseph]? How did he say [that his intentions were] "to return him to his father" and [how can the Torah claim that Reuben acted] "in order to save him?"

[The answer is:] Reuben saw that harm was possible in the hands of the brothers, for he knew how much they hated him,

and that they desired to kill him. Reuben said: It is better for him to fall into a pit of snakes and scorpions [than to be] given over to the hands of his enemies who will have no mercy on him...

Here, in a place of snakes and scorpions, if he is righteous God will perform a miracle [and protect him], and at times the merit of one's forefathers can assist a person and save him. However, when he is given over to the hands of his enemy, there are few [individuals] who can be saved [from such a scenario]. For this reason Reuben said: "In order to save him from their hands." [Meaning:] from their hands specifically. And the [Torah did not just state]: "In order to save him," and no more.

54) יוסף (אברהם: ד"ב) וסאדיא · Yosef

אבל בסיעת

בני אדם יקמו עליהם עכו"ם שהם בעלי בחירה לטמא את הנשים
או לשפוך דם נקיים, כי זה דרכם כסל למי, וגפש רשע אותה רע
אין לסמוך בזה על גורל. וכיו"ב אמרו בזה"ק סר' וישב (דקפ"ה
סע"א והלאה) בענין ראובן שהציל את יוסף מאחייו לבל יכזהו נפש,
והציע להשליכו לבור המלא נחשים ועקרבים. וכ"כ הגר"ח בן עטר
בס' אור החיים פר' וישב (לו. כא): „ויצילהו מידם, לפי שהאדם
בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, משא"כ חיות
רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים, ולכן נאמר
ויצילהו מידם פי' מיד הבחירה שבידם, ע"ש. (ובישו"ת כתב סופר
חאו"ח סי' קלו כתב דבר זה בשם הרמב"ן. ולא מצאתי כן ברמב"ן.
וע' בס' הרמב"ן פר' וישב שם.) וכ"כ בהגהות מראה כהן לשבת
(כב.) ע"פ הוזה"ק הנ"ל. ע"ש. ודיון מינה לנ"ד שי"ל שאפי' אם
נאמר שאפשר לסמוך על הגורל באניה שגלי הים מאיימים עליה
להטביעה, אין לסמוך ע"ז כאשר בני אדם אכזריים קמים עליהם
לרצחם נפש, ומוכנים לקבל נפש אחת תמורת כולם, והרי זה כמבואר.

55) בראשית (5:1) Bereshith

¹⁷ To Adam He said, "Because you listened to the voice of your wife and ate of the tree about which I commanded you saying, 'You shall not eat of it,' accursed is the ground because of you; through suffering shall you eat of it all the days of your life. ¹⁸ Thorns and thistles shall it sprout for you, and you shall eat the herb

ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמור לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך וקוצ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה

56)

from The Christian Science Journal

QUESTION

Given the advancements in the medical field, why would a Christian Scientist opt not to have medical treatment, when much of the time it seems that the medical route would be much simpler? Furthermore, if you're struggling for a long time with a physical problem and you're not getting a healing through Christian Science, why would you stick with it? Isn't this an indication that your method isn't working, and that maybe you should, just this once, go to a doctor instead?

Christian Scientists are always free to choose medical treatment, which many individuals feel is the most obvious solution to health difficulties. But the reason Christian Scientists tend to choose prayer instead—and to stick with prayer even if healing is not coming quickly—has nothing to do with dogma, tradition, or the advances of medical science, but everything to do with their understanding of and relationship to God. This relationship with God is primary, because it has everything to do with one's happiness and has a direct impact on career, family, and quality of living.

Personally, I've found these to be good reasons to rely on prayer in my own life, even when a medical solution may have seemed like a simple way to correct a condition.

TALMUD (57) מ' דרש (10)

A prayer to be recited when maintaining one's health:⁽⁴⁷⁾
הַנִּכְנָס לְהַקְיֹו דָם (For Rav Acha said:)⁽⁴⁸⁾ - (דאמר רב אחא)
יהי - One who goes to have his blood let says: ואמר
May it be Your will, Hashem, my God, that this therapy should serve
me as a remedy, and that You should heal me, כי אל רופא
for You are God, the faithful
Healer, and it is Your remedy that is genuine, לפי שאין דרך
for it is not the place of people
to seek medical treatment, but so have they accustomed
themselves.⁽⁴⁹⁾

תקרה שעל גבה: מחד חכמיה.
בזרועו החזיק אחד או שנים וזה
בזה החזיק עד חלה ואחר: היינו
דברי חכמה. דברי אורווי שהולחתי
לשלוש: שאין דרכי על בני אדם
וה' כולמר לא היה להם לעסוק
בטיפוחם חלה לבקש רחמים:

RASHI (58) מ' דרש (11)

That is to say, they should not have occupied themselves with medicine, but rather should have entreated God's mercy. (ad loc.)

RAMBAN (60) נחמן (ויקרא 26:11)

והבלי כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתגזר
ענינם בטבע כלל, לא בגופם, ולא בארצם, לא
בכללם, ולא ביחיד מהם, כי יברך השם לחמם ומים, ויסיר
מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשחמר בדרך
מדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר (שמות טו ט) כי אני ה'
רופאך. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקום
עון שיחלו לא ידרשו כרופאים רק בנביאים, כענין חזקיהו
בחלתו (מ"ב כ ג), ואמר הכתוב (יהוי"כ טו יב) גם בחליו
לא דרש את ה' כי כרופאים, ואילו היה דבר הרופאים נהוג
בהם, מה טעם שיזכיר הרופאים, אין האשם רק בעבור שלא
דרש השם. אבל הוא כאשר יאמר אדם, לא אכל פלוני מזה
בחג המצות כי אם חמץ:

אבל הירוש השם בנביא לא ידרוש כרופאים, ומה חלק
לרופאים בבית עושי רצון השם, אחר שהבטיח וברך

When the entire people of Israel is perfect in their conduct, their matters do not function according to the laws of nature at all, neither with respect to their bodies nor their land, neither in general nor in particular. Rather, God will "bless their bread and water" and "remove all manner of sickness" from among them. Thus, they will have no need of a physician's services nor of medical science, as the verse states that "I, God, am your healer" (Shemot 15:26). The righteous people who lived at the time of the prophets would conduct themselves this way, for even if they would fall ill as a result of transgression, they would not consult the doctors but rather the prophets, as, for example, Asa and Chizkiyahu. . . One who seeks God through the prophets does not consult the physicians. What role does the physician have for those who follow God's will, since He has promised them that He will . . . "remove all manner of sickness" from their midst? (Ramban, Vayikra 26:11)

HA'LEVI DOVIR R' (59) 36 (ויקרא 26:11)

SEGA

(1576 - 1667)

שלי (א) נתנה תורה רשות ב'

ומצוה היא ב'. קשה כיון
בנאמנות מלוא היה למה קרי לה חלה
רשות ומלוא דברי הוא כוונת הענין
זה דרפואה האמיתית היא ט"ס בנקש
רחמים דמשמית יס לו רפואה כח"ס
מחלתו ואלי ארפא חלה שאין האדם
זוכה לכך חלה לר"ך לעשות רפואה
על פי טבע העולם והוא יסבך
הסכים על זה ומתן הרפואה ע"י טבע
הרפואות והיו נחיות רשות של הקדוש
ב"ה וכוון שכבר בא האדם לידי כך
יס חוב על הרפואה לעשות רפואה
זה וכוון בנאמנות דבר הדואה (דף
ס"ב) דלאר רב אחא הנגס להקוי
דס אומר יס רצון מלפניך שיהא עסק
ז' לי רפואה ותפלאני כי אל רופא
נאמן חלה ורפואתך אמונ לפי שאין
דרכי על בני אדם לרפואה פירש"י
כולמר לא היה להם לעסוק ברפואות
אלא לבקש רחמים אמר חכמי לא לימא
אינש הכי דחנא דבי רבי יסמנאל
ורפא ירפא מנאן שיתקא רשות לרופא
לרפא גרואה פ"ה הגמרא בדרך הא
דרי חלה האריך לומר האי לישנא שכן
אין דרכי של בני אדם נמוסה החפלה
שאומר המקוי דס דהיינו שהא
מחנלל למה מנקש רפואה על ידי
האקוה שהוא לפי הטבע אף שאינו
מן הראוי לעשות כן חלה לבקש רחמים להגלל ע"י רחמים של מעלה מ"מ
מאחר שכבר נהגו לעשות רפואה ע"י הטבע גם אני עושה כן ועל
כל פנים אי מודה שבהל בא על ידך כי אל רופא נאמן חלה ועל זה
חלק חכמי דלא לימא שכן נהגו דגם החזירה הסכימה על זה שיהא רפואה ע"י הטבע כי ירדה תורה לסוף דעת האדם שלא יהיה זכאי
כל כך שחנא רפואתו ע"י גם מן השמים וע"י אין שייך לומר דהאי קרא דרפא ירפא קמ"ל מלוא דאלו האדם זכאי חוט לר"ך ואורביה
היה לר"ך דוקא רפואה ע"י שמים חלה דלפי דרכי של אדם רשות הוא לי וע"י הוא האידנא חוב בדבר ומעוה הוא כיון דלפי מעשה האדם
חיותו חלו בכך כן ל"כ כוון ועיין ברמב"ן פ' בחקותי האריך בענין זה של רפואות ומדבריו משמע בפירוש ורפא ירפא כח"ס: אף יס לי מקום
עיון כמה שכתב שם שאין מעשה רפואות בבית הצדיקים וכן אמרו כל כ"כ שזה דמלך רבא אשילו אומנא לבייתיה לא קרא עב"ל משמע
דמשיג שאל הארץ לרפואה ובגמרא משמע דהוא הך לביית האומן רק שלא נאכ כבוד בעלמא לקרוא אומן לבייתו. שוב ראיתי בסוף הוריות
מביא גם כן אגודה ז'ה ועב"ל בעל עין יעקב שם פירוש נאמן דברי קאמר הכוונ של עמו על רב יוסף גרמיה שלא הוצרך כלל לאומן ולא
עון גם ברמב"ן.

(61) R' AHARON LICHTENSTEIN

The Ramban's approach so disturbed Rav Chayim Soloveitchik that he was inclined to believe that the offending words were not the work of the Ramban at all, but rather an interpolation by a later copyist! Rav Chayim's far-reaching claim lacks a textual and historic basis, and I personally cannot accept it. Clearly, however, the tradition that informs Rav Chayim's words is the central one in Judaism. In contrast to the Ramban, the mainstream approach is activist and interventionist, an outlook which appeals to modern man.

(62) RAMBAN

צ"ל ה"ל פ"א

מאותו הצער הגדול בלי ספק, האם נאמר שהסיר
בטחונו מה', והיו שוטים יאמר להם, כי כמו
שאני מודה לה' בעת האוכל שהמציא לי דבר
להסיר רעבוני ולהחיותני ולקיימני, כך נודה
לו על שהמציא רפואה המרפאה את מחלתי
כשאשתמש בה. ולא הייתי צריך לסתור פירוש
זה הגרוע לולי פרסומי.

. ולא הארכתי

לדבר בענין זה אלא מפני ששמעתי וגם פירשו
לי ששלמה חבר ספר רפואות³³ שאם חלה אדם
באיו מחלה שהיא פנה אליו ועשה כמו שהוא
אומר ומתרפא, וראה חזקיהו שלא היו בני אדם
בוטחים בה'³⁴ במחלותיהם אלא על ספר
הרפואות, עמד וגגו, ומלבד אפסות דבר זה ומה
שיש בו מן ההזיות, הנח ייחסו לחזקיהו ולסיעתו
שהודו לו סכלות שאין ליהם דוגמתה אלא
לגרועים שבהמוני, ולפי דמיונם המשובש והמטופש
אם רעב אדם ופנה אל הלחם ואכלו שמתרפא

I have explained this matter at length because of the other explanations that I have heard. Others have explained that Shlomo authored a book of medical remedies so that an individual who fell ill could consult his work and, by following his medical advice, become well. When Chizkiyahu saw that people forsook trust in God and instead followed the prescriptions in the book, he removed it from circulation.

How nonsensical is this explanation of the matter, and how mistaken! It ascribes a degree of foolishness to Chizkiyahu (and to the Sages who supported his efforts) that we would not impute even to the basest rabble! According to this absurd reasoning, if a hungry man assuages his hunger with bread and thus overcomes the "sickness of hunger," shall we say of him that he has thereby forsaken his trust and belief in God?

Rather, just as we thank God at the time of eating for having provided sustenance and allowed us to overcome our hunger and to survive, so do we thank Him for having provided the medical remedy that heals us. I would not even have bothered addressing this issue if not for the fact that so many people are mistaken about its interpretation. (*Commentary on the Mishna, Pesachim 4:10*)

At the root of the precept lies the reason that even though the Eternal Lord (blessed is He) pays careful attention to the details of human beings and knows all their deeds; and all that happens to them, good or bad, is by His decree and His ordainment, according to their merit or their guilt—in keeping with what the Sages of blessed memory would say:³ A man does not hurt his finger below [on earth] unless it is proclaimed for him above [in heaven]—nevertheless, a man needs to guard himself from chance occurrences that are usual in the world.⁴ For God created His world and built it on the foundations of the pillars of nature; He decreed that fire should burn, and water should extinguish a blaze. And so likewise nature makes it inevitable that if a huge stone should fall on a man's head, it will crush his brains; or, if a man should fall from the top of a high roof to the ground, he will die.

He, however (blessed is He), graced the bodies of human beings, and He breathed into them a soul of life (Genesis 2:7) possessed of sense to guard the body from every mishap; and He set the both of them, the spirit and the body, within the sphere of the elements,⁵ that they [the elements] should cast their directing influence on them and impose [the effect of their] actions on them.

Now, since God subjugated the body of man to nature, because so His wisdom required it, for the reason that he is of physical matter, He commanded him to guard against a mishap. For nature, to whose power he is subject, will wreak its effect upon him if he will not be guarded against it.

(63) SEFET HA'CHINUCH

משרשי המצוה, לפי ששם היות השם ברוך הוא משגיח בקרבי בני-אדם
ויוצא קל מעשיהם, וכל אשר יקרה להם, טוב או רע, בגורלו ובמצותו, לפי
זכותם או חייבם - ובענין שיאמרו וזכרונם לברכה: אין אדם נוקח אצבעו
מלמשה אלא-אם-כן מקריזין עליו מלמעלה - אף-על-פי-כן צריך האדם
לשמר עצמו מן המקרים הנזהרים בעולם: פי האל ברא עולמו וקנאו על יסודות
צמודי השבע, וגור שיהיה האש שורפת והמים מכבים בלתי-הבן ויחב
השבע שאם תפל אבן גדולה על ראש איש, שתראין את מחו, או אם יפל האדם
מראש הגג הנבוכה לארץ, שיעמות.

והוא ברוך הוא חנן גופות בני-אדם נופח בהם נשמת חיים, בעצלת נצח
לשמר הגוף מקל פגע, ונחם שניהם, הנפש וגופה, בחוף גלגל היסודות, והמה
ינהגום ויפגעו בהם פעילות.

ואמר שהאל שצדק גוף האדם לשבע - פי בן חובה חכמתו, מצד שהוא בעל
חמר - צנחו לשמר מן המקרים, פי השבע, שהוא מסור בקדו, בעשה סעלתו עליו
אם לא ישמר מקומו.

מימין קרא

בענין איגשורענס און יש בזה חסרון ח"ו בביתחון בהש"ת או לא

לחכם אדמו"ר

כ"ז מרחשון תשכ"ד.

בדבר אם יש איות מעלה או גם איות חשש איסור

ליקח איגשורענס פאליסע מצד שהוא ח"ו
חסר לו בתחון בהש"ת שביכולתו לעשרו שישאר
אין ארצו ליושרו סך גזול. הנה לעיניו אין בזה שום
חסרון בבטחון בהש"ת, דהוא בכל עניני מסחר
שהאדם לא רק שרשאי אלא גם מחייב לעשות
מסחר ועבודה לפרנסתו ואסור לו לוטרי שאף אם
לא יעשה כלום יומין לו הש"ת פרנסתו באיזה
אופן, ומגא לו שיש לו זכות כזה, לבד ואיסור
לסמוך על חנם אף לאלו שראוין להעשות להם גס,
דאסור אף להתפלל שיעשה לו הש"ת גם כמפורש
בברכות דף ס' שכל יחי דצון שתלד אשה זכר
כשהיא מעוברת ח"ו חסלת שיהא חשש הגמי מלאה
שתתפלל כשהיתה מעוברת בוכר שתהיה נקבה אלמא
אף לאה שהיא מתאמהות חקשה שהיה אסור לה
להתפלל אף שראויה היתה להעשות לה גס וגם
הורגלו האבות והאמהות בנסים, ולכן אף שתירץ
אין מוכרחין מעשה נסים שמשמע שהוא תירוץ
גם על מה שהיה רשאה להתפלל הוא רק לאה שאין
דוגמתה בכל הדורות וגם אולי הוא מצד הדין שדנה,
וגם בלאה טובר תירוצו בחרא שלא היתה רשאה
והוצרך לתרץ דהיה זה בתוך ארבעים יום, וא"כ
ודאי שאסור לסמוך שישלח לו הש"ת פרנסתו בלא
שום עבודה ומסחר, אף שהוא צריך לידע שכל מה
שמרדח מעבודתו ומסחרו הוא רק מהש"ת כפי
שנקצב לו מריה, אבל מ"מ כך גזר מהש"ת שרק
ע"י איות מעשה עבודה ומסחר ישלח לו הש"ת
פרנסתו מצד שנאמר בועת אפיך תאכל לחם וכמפורש
בסוף קידושין הרעוטי את מעשי וקפחתי את פרנסתי.
ואף לר' נהוראי שם שאמר מניח אני כל אומנות
שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שמשמע
שאינו מחייב להאב ללמד את בנו אומנות, נמי פשוט
שגם הוא מודה שאין לסמוך על חנם, אבל טובר שכיון
שרוב בנ"א בקטנותם אי"א להם ללמד תורה כראוי
אם ילמדו אז גם אומנות אף בזמנא, התורה חייבה
להאב ללמד את בנו תורה בע"כ שיוכל לסמוך ע"י
שיומין לו הש"ת איות עבודה בגדלותו בשעה
שיצטרך להרויח לפרנסתו ופרנסת אשה ובנים, כו
שיוכל אף בלא למוד ועסק בזה בילדותו קודם

שהוצרך לפרנסתו, אבל בלא עבודה בגדלותו גם ר'
נהוראי מודה שאסור לסמוך על חנם אלא צריך
לעבוד לפרנסתו, וכדאיפסק ברמב"ם פ"ג מה"ת ח"י,
אף שבקטנותו משמע שפוטק מר' נהוראי שאין האב
חייב ללמד אומנות לבניו כי לא מצינו ברמב"ם
דין זה שמתחייב האב ללמד אומנות לבנו.

ועוד נראה בטעם ר' נהוראי שכיון שאם ילמד
לבנו גם אומנות לא יוכל ללמד כראוי בהכרח גזירות
בועת אפיך וכן והרעוטי את מעשי וקפחתי את
פרנסתי שאמר רשב"א במתני', אי"א שיהיו על
השנים דבילדותו וכמו שא"א שיהיו גם על ימי
השכחות וי"ט ואף בחול על זמן התפלה, דהא לא
יגזר הש"ת שיעברו על איסורין ובהכרח הוא רק
על ימי החול ולא בזמן התפלה, והעבדו שבעבודת
דבימי החול ולא בשעות תפלה יתן לנו לחם וכל
צרכינו, וכ"כ סובר ר' נהוראי שהוא לענין הלמוד
עם בנו בנעדרותו שכיון שא"א שיוכל ללמד אם
בנעדרותו ילמדו אביו גם אומנות בהכרח שהשנים
הללו אי"צ ללמוד אומנות ולא נאמר על שנים אלו
שיצטרך לעסוק בהן באומנות בשביל הגזירה דבועת
אפיך ומאמר וקפחתי את פרנסתי, ולכן שייך זה רק
בגערותו אבל כשנגדל וצריך בעצמו לעמוד לפרנסתו
ופרנסת אשתו ובניו לא שייך זה וגם הוא מודה
דצריך לעשות איות מלאכה דעל שנים אלו תרי
ודאי היתה הגזירה, וגם הא כבר הגיע בזמנא
להמדרגה שהיו יכולין ללמד גם עם עשיות מלאכה,
ואף בזמנא שכל חיינו אין מגיעין רובא דרובא
למדרגה כזו שלכן התירו בזמנא זה מאות בשנים
ליטול מר בעד רבנות ולמוד תורה, לא שייך
שנתבטל גזירת הש"ת לגמרי אלא אולי ליחידים
ממש שייך שהתבטל.

וליון שהוא כן אף לגדולים וצדיקים שראוי ליעשות
לחם גס כ"ש לאלו שבדורנו שאנו יתמי דיתמי
שאסור לנו לסמוך על חנם ואין שום חסא על מה
שמשתדלין לבקש אומנות יותר גזרה וקלה וראויה
למי שומת האנשים יותר להרויח, אף שצריך להתאמין
שהש"ת יכול ליתן פרנסה מכל אומנות שהיא
כדאר"ם שם שאין עניות מן האומנות ואין עשירות
מן האומנות אלא הכל לפי זכותו, משום דאינו יודע
שמא הוא אינו זוכה להרויח באומנות אחרת אלא
בכו שיותר ראויה לתרוחא, אבל ידע שכל מה
שירותי אחר כל הדברים והשתדלות שיעשה הוא
רק מהש"ת הנותן כח לעשות חיל ותרגם אונקלוס
שנותן לך עצה למקני נכסין וכן כל דבי שיעשה
ומרויח בה.

וא"כ גם איגשורענס וטא ככל עניני מסחר וכדומה

שעושין לפרנסת עצמו ופרנסת בניו שרשאין ליקח
זה כיון שהוא מעשה פרנסה, וגם אולי יקול זה
מעליו שלא יצטרך לעבוד הרבה להניח שישאר
לעת זקנותו ולירושה לבניו אחריו, כיון שבדרך גס
אינו זוכה וגם אסור להתפלל ע"י וגם בשבת דף ג"ג
מגנה זה אביו למי שהוצרך לפרנסתו לגס ולא נתן
לו הש"ת בדרך הטבע להצליחו שיתיה לו שבר
מניקה וגם אסור ליתנות ממעשה נסים כדאימא
בתענית דף כ"ד ע"ש ברש"י, וא"כ כשרוצה
להשאיר לזקנותו ולירושה חרי צריך שהש"ת ישמיע
לו טמא שיעשה יותר מכפי תראוי בדרך תרגיל שהוא
כעין דרך גס שאולי אינו זוכה וגם אינו מן תראוי
כדלעיל, ולכן כיון שהש"ת נתן דעוה בדורות
התארוכים שיהיה עסק זה של איגשורענס בעולם
שהוא השארה לזקנותו ולירושה בדרך טבעי, הוא
דבר טוב תראוי גם לאנשים כשרים יראי הש"ת
ובוסתים רק על הש"ת שהוא הנותן עצה למיקני
נכסין, דגם מי שקונה איגשורענס הוא נמי עצה
הש"ת למיקני איגשורענס ובוסת על הש"ת שיוכל
לשלם בהגיע הזמן בכל שנה חזו הבטחון שאנו
מתחייבין, וכן הוא באיגשורענס של שריפה וגניבה
האיגשורענס של הקאסר, שכל אלו הוא דבר שאין
בוה שום חסרון לענין הבטחון וכמו שנהגו היתר
כל העולם אף יראי הש"ת ביותר.

והנה מצינו ברמב"ם פכ"ד משבת ח"ה שמנה
ג"כ בחשבונות של מצוה שמותר בשבת הא דללמדו
אומנות משום שהוא מחשבונות של מצוה חרי נמצא
שפסק הא דצריך האב ללמדו אומנות, אבל מכיון
שלא הוזכר הדין רק כאן אגב גרדא יש לפרש
בתינוק כזה שאין לו הכח ללמד תורה או שללמדו
אומנות לא קאי על תינוק אלא על גדול שצריך
לפרנסה.

ידידו,

משה פיינשטיין

As our Sages of blessed memory have said (Beitzah 16a): "All of man's provisions are designated for him from Rosh Hashanah...." And they said (Yoma 38b): "A person cannot touch even a hairsbreadth of what is set aside for his fellow."

A person might have been able to sit idly [and wait] for the realization of what was ordained [as his] if not for the penalty imposed upon all men: "By the sweat of your brow will you eat bread" (Bereishis 3:19). As a result, man is obligated to expend a minimum of effort in order to earn his livelihood, for thus has the Supreme King decreed. It is like a tax, which must be paid by the whole of mankind and which cannot be evaded. Consequently, they said (Midrash Shocher Tov 136:25): "[Is it correct to suppose that one's provisions would be given to him] even if he sits idly? Therefore it states (Devarim 14:29): 'In all your actions that you do.'"

But this does not imply that one's effort leads to results. Rather, the effort is a prerequisite. Once one makes the effort his obligation is fulfilled and it becomes possible for the Heavenly blessings to rest upon him. He has no need to spend his days in diligence and effort, as David HaMelech, may peace be upon him, said (Tehillim 75:7-8): "For neither from the east nor from the west, nor from the wilderness comes the uplifting. For the Lord is the Judge — He will lower this one and He will elevate the other." And Shlomo HaMelech, may peace be upon him, said (Mishlei 23:4): "Do not toil for wealth and refrain from your [own] understanding."

עם כהמלך כי הוא ידאג למחסורם. ויש בטחון טבעי, כמו האשה תבטח בבעלה כי הוא ידאג בעד מחסורה. ויש בטחון יותר חזק, כבטחון הבן באביו המלך, כי ידאג בעדו כמו שדואג עבור עניני עצמו ויזמין לו כל מחסורו. כל אלה הענינים נקבצו אצל השי"ת "הוא מלכנו, הוא אבינו", אם כן "הוא יושיענו" (ע"פ ישעיהו לג, כב). ומסיבת האמונה כי השם דבוק לנבראיו להכין להם טרפם וצרכם, ולהגן עליהם מהמדרה וחוליו, והעדר הענינים הנדרשים, ומרגיש עליהם יותר ממה שמרגיש האדם⁷,

במחשבתו ונפשו וגופו אל ה', וישתעשע בזכרו כבודיותו. ואם יהיה במקלות¹⁴ לא יתאוה כי אם לרצונו, ותטרידהו שמחתו באהבתו יותר משמחת אנשי העולם בעולם¹⁵. וזה עצם הדיבקות שכתב הרמב"ן¹⁶. והנה דברי יהושע לנו לעד, שקודם מותו¹⁷ צוה לישראל לבטוח

ובכו שאתם, וידונם לברכה במאמריהם (ביצה טו, א): "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה" וכו'. וכן אמרו (ימא לח, ב): "אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו במלא נימא".

ובכר היה האדם יכול להיות יושב ובטל והגזירה היתה מתקיימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני-אדם: "בזעת אפיק תאכל לחם" (בראשית, בראשית ג, יט), אשר על כן חזב אדם להשתדל אינה השתדלות לערך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי, אשר אין להמלט ממנו. על כן אמרו ומדרש שוחר טוב קלו, (כה): "יכול, אפלו יושב ובטל? תלמוד לומר (דברים, ראיה יד, כט): 'בכל מעשה ידך אשר תעשה'".

אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות מכרת, ובין שהשתדל, הרי יצא ידי חובתו, ובכר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות. הוא מה שאמר דוד המלך, עליו השלום (תהלים עה, ז): "כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, פי אלהים שפט, זה ישפיל וזה ירים". ושלמה המלך, עליו השלום אמר (משלי כג, ד): "אל תיגע להעשיר, מבינתך חדל".

י, כ את ה'... תירא... ובו תדבק.

רבינו משה פירשו לענין להידיבק בתלמיד חכם¹. והרמב"ן ביארו על הדבקות המיוחד ליהידים, ישתוקקו לשמו בכל פעולותיהם ומחשבותיהם, והמה מעון לשכינה². וזה אין מדרך המצוה על דמי המעלה לבד³. אמנם לדעתי היא מצוה פרטית כוללת כל אנשי האומה, כל אחד לפי ערכו, וזה מה שלא מצאנו בתורה רק רמזים עליה⁴. וזהו ענין הבטחון, שהפליג ירמיהו⁵ וקלל (ירמיה יז, ה). (אורו הגבר אשר יבטח באדם) ושם בשר זרועו⁶. ודוד בכל תהלותיו אחז בה (תהלים כו, א) "בה" בטחתי (לא אמעד)", (שם קטו, ט) "ישראל בטח בה", וישעיהו אמר (כו, ד) "בטחו בה" עדי עד". והענין, כי יש בטחון מוסרי⁶, כבטחון

בה' כי הוא ילחום עבורם, ולא יבקשו סיבות לבקש קרבת העמים ולהיות שלום עמהם ולהתחתן בם, רק יהיו בטוחים בה' כי הוא ירפם וירשו את ארצם. ועל זה אמר (יהושע כג, ח) "כי אם בה' אלוקיכם תדבקו" ¹⁸ כאשר עשיתם עד היום הזה". ומלת "עשיחם" לעד, כי לא אמר "כאשר הייתם", להורות שלחמו כאריות ¹⁹, והיו בטוחים בה' (שם פסוק ט) "וירש ה' מפניכם... ואתם לא עמדו איש בפניכם... (פסוק י) כי ה' אלוקיכם הוא הנלחם לכם". זהו מצות הבטחון האמיתית ²⁰.

ובענין המזון הראה להם למשמרת צנצנת הזן ²¹, "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם" (דברים ח, ג). וכל מי שדואג על מחר הוא מחוסר אמונה [סוף סוטה ²²], ובענין האויב במלחמה באו אזהרות בזה (דברים כ, ג) "אל ירך לבבכם, אל תראו ואל תחפזו ואל תערצו" וכו'. וכל זה לאומה הישראלית בכללה. אבל לכל יחיד ויחיד באה מצות עשה "וברו תדבק"

כמו שבארנו ²⁰. ודרש הגמרא כתובות ²³ הוא על קרא ד"ולדבקה בו" בסוף נצבים (ל, כ ²⁴), שזה כתוב אחר "לאחבה את ה' לשמוע בקולו ולדבקה בו", שקאי אל הדבקות אל הקול ²⁵, הוא משיא בתו לתלמיד חכם ²⁶. אבל "וברו תדבק" שבא אחר מצות יראה, הוא על הבטחון, שזה גדר האמיתי שלא לירא זולת השי"ת, כי אינו מפחד משום אדם ואויב ושום סיבה, רק מהשי"ת, אחרי כי הוא כושט בה' לברו. ובעונותינו הרבים, העדר הבטחון גרם לדורנו להתרחק מתלמידי חכמים ולהרחיק בנים מתלמוד תורה, כי יחקרו על התכלית מה תהיה אחריתם ²⁷, והמעייין יראה כי הבטחון גורם להידבק בתלמידי חכמים, וזה דרוש ארוך ואכמ"ל.

סדר ה' נ"ו (67) R. NACHMAN of BRESLOV (1710 - 1772)

א. מי שיש לו בטחון אין לו שום פחד. ב. על-ידי בטחון בא שלום. ג. בטחון בא על-ידי יראת-שמים. ד. על-ידי אמונה יבוא לבטחון. ה. מי שאין לו בטחון הוא דובר שקרים. ו. על-ידי שקרים אינו יכול לבטח באמת. ז. מי שפסות ב'שם, יתברך, הקדוש-ברוך-הוא מצילו מפל צרות וכפרט מקריגה. ח. על-ידי בטחון אין אדם צריך לחברו, גם אין אדם מקלימו. ט. על-ידי בטחון אדם נצול מדאגה. י. על-ידי בטחון ינקה לדע שמות הקדש. יא. מי שאין לו מדת-הבטחון ישמר את עצמו שלא לבייש שום אדם; גם יזהר להתפלל בכונת הלב. יב. מי שיש לו בטחון לא יתקצר ימיו. יג. מי שאין לו בטחון יקום קדם אור הפקר ויאמר בקשות בקול רם. יד. על-ידי שתיקה ינקה לבטחון. טו. על-ידי זיהרה מלחן תקיעת-כף ינקה למדת-הבטחון; גם על-ידי שלא יתחבר עם רשעים. טז. על-ידי חנפה נאכד הבטחון. יז. מי הירדן הם סגלה לבטחון. יח. על-ידי הבטחון האדם מתקרב להשם, יתברך. יט. מי שבוטח בעבדים — דיילה דלהון.

A) THERE IS AN OLD MISCONCEPTION rooted in the hearts of many when it comes to the concept of trust in Hashem [known as *bitachon*]. This term, used by the righteous to name a celebrated and central character trait, has undergone a change, and has mistakenly become a term to describe the obligation to believe in any situation a person finds himself in where he faces an undecided future with two ways apparent – one good and the other not – that surely the good outcome will be the one to occur; if one is doubtful and fears the possibility of the opposite of good occurring, he is lacking in trust in Hashem. This understanding of trust is not correct, for as long as the future has not been revealed through prophecy, the future is not decided, for who knows Hashem's judgments and rewards? No – trusting in Hashem is not that, but rather the belief that nothing happens by chance, and that everything that occurs under the sun is the result of a decree of the Almighty.

טעות נולשת נתאזרחה בלב רבים במשג בטחון. שם בטחון המשמש למדה מהללה ועקרית בפי החסידים, נסתובבה במשג חובה להאמין – בכל מקרה שפוגש האדם ועמידתו לקראת עתיד בלתי מקרע ושני דרכים בעתיד, אחת טובה ולא שניה – כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על הפוך הטוב הוא מחסר בטחון. ואין הוראה זו בבטחון זכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד אין העתיד מקרע, כי מי יודע משפטי ד' וגמולותיו יתברר. אבל ענין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הכל בהקדמה מאתו יתברר. ובהיות פעלת האמונה על עורקי החיים היא בכלל מדות בני אדם, וכשם שמדת הענוה ומדת הרחמים וכיוצא בהן מן המדות אין להם ממקרי צורת הנשם, שצורת הנשם קשורה בקצב ובמדה,

B) ואמנם בזאת יבחן אם פיו ולבו שוין, האם בושת הוא באמת או אך למד לשונו לצפצף: "בטחון, בטחון", ובלבו לא קוננה. כאשר נפגש במקרה הדורש בטחון, ואשר בשעה זו תפקידו של הבטחון לנהלו, להחלימו ולרפאותו, האם בשעה הקשה הלזו פנה אל הבטחון ויבטח בו? או דוקא בשעה זו לא פנה אליו, ופנה אל רהבים ושטי קזב, אל אמצעים מגנים ותחבולות שוא. ומה שאנו רואים בחיים: ראובן – איש מוסרי וזמרת הבטחון על דל שפתיו, תמיד מגנה את רב השתדלות, ומתעב את הרדיפה אחר פרנסה, ואמנם הוא איש מצליח, ובחנותו לא יחסר לו לקוחות ואיננו זקוק לרב השתדלות, אמנם אוהב הוא את הבטחון כי הלא גם הבטחון מראה לו פנים שוחקות.

The real test that can decide whether a person really believes in what he is saying – whether he really does place his trust in Hashem or has just trained himself to speak of that trust all the time, without it being part of him – is when he meets up with a situation that demands that he indeed place his trust in Hashem. At such a time the role of trust is to guide his actions, heal and sooth him. Does he turn to the trait of trust, and actually trust in Hashem? Or does he, particularly at this time, not make use of it – turning instead to unreliable mortal allies, or to useless and ignoble strategies? What we see in life is people like Reuven, who is a moral person, always speaking of trust in Hashem, condemning excessive efforts in life, and expressing his abhorrence of constant pursuit of financial means. Indeed, he is a successful person: he lacks no customers in his store, and he does not need to expend efforts in that direction. He loves the concept of trust in Hashem, because even that concept smiles upon him.

והנה נפתענו פתאם לראות את ראובן הבוטח מתלחש עם נעריו ואנשי עצתו איך להפר עצת רעהו, האומר לפתח חנות כמותו, והוא מלא עצב מזה, ובהיות תחלתו רק בחביון לבו ומתבייש לגלות הדבר, פו יהיה לתרפה בעיני מכיריו, הולך ומאבד גם מדת הבושה בטופו, ומתחיל בהשתדלויות גלויות להניא מחשבת רעהו, ולאט לאט הולך ומתקדם בדרך עקלתון, ומדת הבושה תמס, תהלך מקרב לבבו, ועושה בגלוי מעשים נבזים ופעולות שפלות לעין כל חי, וההתחרות שבינו ובין רעהו מתפרסמת

תכלית הפרסום ונעשה לשיחת הימים, ולא ידע הפלם, ובודה טעמים ונמוקים אשר בשקר יסודם כדי להצדיק את מעשיו, עוד מתחכם להוסיף באורים חדשים לבקרים, שכל מה שמתחרה נגד רעהו הוא לשם שמים ועל פי תורת המוסר, ומשלה את עצמו להאמין כן, ומטעה גם זולתו קטני הדעת או אוהבי קטטות, ועל הרב מתלקטים סביבו רודפי מריבה וחובבי רכיל והשטן מטיל שלום ביניהם ונבנה על ידיו מבצר קים של קטטות ומריבות, לשון הרע, רכילות, שקר, שנאת חנם מאריכי ימים ושנים, ואינו מן הנמנע להפגש בגורל הרע הזה גם בעסק רוחני לגמרי, באפנים מיוחדים, ובמקרים מרפלים, וכל סדרי מחלקת מתנהגים גם אצלם במשטר הנהוג דבר דבר על אפניו.

And suddenly, we are surprised to see Reuven, that great truster in Hashem, conferring secretly with his assistants and consultants as to how to stop a potential rival who plans to open a store just like his. Reuven is very upset by this threat; at the beginning he keeps his feelings to himself, because he is embarrassed to reveal them to his acquaintances, fearing their derision. But with time he loses his sense of shame, and begins to act openly with the aim of preventing the rival from carrying out his plan. Gradually he gravitates towards the crooked path, and his sense of shame evaporates: he openly commits low and deplorable actions – in public. The competition between him and his rival becomes widely known, and is the talk of town – and still he feels no shame, but rather comes up with baseless and untrue reasons and explanations in order to justify his actions. Over time he becomes even more sophisticated and adds new explanations, claiming that everything he is doing against this rival is for the sake of Heaven and is morally acceptable. He actually fools himself into believing this, and fools others as well – simple people or those who love a good fight, and usually he attracts fight-mongers and gossip-lovers; Satan creates peace between them all so that they can build a stable fortress of strife and arguments, speaking evil of others, lies, tale-bearing and baseless hatred – all of which shorten men's lives. It is possible to find this negative scenario even in matters that are completely spiritual, in certain situations and in ambiguous cases. All the tools of destructive divisiveness appear in these too, just like in other matters.

וְעַל הַצְדִּיקִים וְעַל הַיְשׁוּבִים וְעַל הַזְקֵנִים וְעַל הַחֲסִידִים וְעַל הַיִּשְׂרָאֵלִיִּם
 69 SHEMONA ESREI

על הצדיקים On the righteous, on the devout, on the elders of Your people the Family of Israel, on the remnant of their scholars,* on the righteous converts and on ourselves – may Your compassion be aroused, HASHEM, our God, and give goodly reward to ill who sincerely believe in Your Name. Put our lot with them forever, and we will not feel ashamed,* for we trust in You. Blessed are You, HASHEM, Mainstay and Assurance of the righteous.

על הצדיקים ועל החסידים, ועל זקני עמך בית ישראל, ועל פליטת סופריהם, ועל גרי הצדק ועלינו, יהמו רחמיך יהוה אלהינו, ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, ושים חלקנו עמם לעולם, ולא גבושי כי כך בטוחנו. ברוך אתה יהוה, משען ומבטח לצדיקים.

Cut out and put in your siddur to recite regularly

Prayer for Greater Emunah (Faith) and Bitachon (Trust)

אבינו שבשמים, נדענו, כי עקר ויסוד היהדות הוא האמונה
השלמה, וכל קיום עמך ישראל טובתו והצלחתו הוא באמונתו
הטהורה ובשלמות הבטחון בשמך הגדול והקדוש. חובתנו היא לזכר
תמיד, כי אתה הוא יוצר הכל, אדון הכל, ומושל בכל, והשגחתך על
הכל, לא יפלא ממך דבר, ואין נסתר מנגד עיניך, אתה המגדל ומחזק
לכל, וכל טובתנו והצלחתנו וחינו מסורים בידיך, אתה לבדך עוז
וסמך, גאל ומושיע, מיטיב ומרחם, וזן ומפרנס ומכלכל לכל. ובידיך
למלא כל מחסורנו וכל משאלותנו. נדענו, כי מבלעדי מאמריך
וגזרותיך אין שום כח בעולם, ואין יכולת בשום נברא להועיל ולהזיק,
להרע ולהיטיב. אתה הוא עלת כל העלות וסבת כל הסבות, אדון כל
המעשים.

לכן באנו לשפוך שיח ותחנון לפניך, בדרים וברשים ופקנו ולתת
נא, אב הרחמן, רחם עלינו ותשע בלבנו וכלב כל עמך בית ישראל
אתה וישראל, ונפנו להאמין באמונה שלמה בך, באהדתך
ובמלכותך ובהשגחתך הפרטית ובתורתך הקדושה והתמימה. וננו
להיות בטחוננו בך תמיד על כל דבר, בטחון גמור ושלם, חזק מאוד,
כלי שום רפיון וחלשה, ולא נדאג ולא נפחד כלל. שמרנו והצילנו
מקנאה, שנאה ותחרות, ונהיה שמחים מאוד בטובת והצלחת איש
ישראל.

אבינו שבשמים, השלכנו עליך יתבנו, נא, אתה תכלכלנו, תפצנו
ובקשתנו מלא ברחמים. בך תלינו בטחוננו, רחמך מהרה יקדמונו.
ובנכות אבותינו הקדושים, אברהם, יצחק ויעקב, ובנכות כל הצדיקים
והחסידים והתמימים והישרים, שהאמינו ובטחו בך בכל לבם ונפשם
— חננו ונענו ושמע תפלתנו, ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשה
נדינו, והבן פרנסתנו מידך הרחבה והמלאה, ולא יצטרכו עמך בית
ישראל זה לזה ולא לצם אחר. וזמן לכל איש ואיש די פרנסתו ולכל
גויה וגויה די מחסורה. ותמהר ותחיש לגאלנו ותבנה בית מקדשנו
ותפארתנו, וזמן חלוקנו בתורתך, ושם נעבדך בראה כימי עולם ונשנים
קדמניות. "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגאלי".

(נעתק מספר מצות הבטחון)

Hahn Judaic Campus • 7900 Montoya Circle N., Boca Raton, Florida 33433-4912

(561) 394-0394 • www.brsonline.org